

(Pinxit: Julius Madarász.)

K Ó C S A G

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: *Szalóki Navratil Dezső dr.* egyetemi magántanár. Társszerkesztő: *Nagy Jenő dr.* Előfizetési ára: Magyarországon évi 4 pengő, külföldön évi 6 pengő. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Owner and responsible editor: *Dr. Desiderius Navratil de Szalók*, lecturer at the University. Co-editor: *Dr. Eugene Nagy*. Subscription for inland 4— P yearly, for abroad 6— P. Subscriptions accepted at the office: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Inhaber und verantwortlicher Redakteur: Privatdozent *Dr. Desider Navratil von Szalók*. Mitredakteur *Dr. Eugen Nagy*. Bezugspreis für das ganze Jahr im Inlande P 4—, im Auslande P 6—. Zu beziehen durch den Verlag: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Possessore del giornale e redattore responsabile: libero docente d'Università *Dottor Desiderio Navratil di Szalók*. Redattore associato: *Dottor Eugenio Nagy*. Abbonamento annuale per l'interno P 4—, per l'estero P 6—. Ordinamento all'amministrazione: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Propriétaire et rédacteur: le docteur *Didier Navratil de Szalók*, professeur agrégé. Rédacteur associé: le docteur *Eugène Nagy*. Abonnement dans le pays P 4—, dans l'étranger P 6— pour un an. Souscription par l'administration: Budapest I, Budakeszi-út 63.

K Ó C S A G

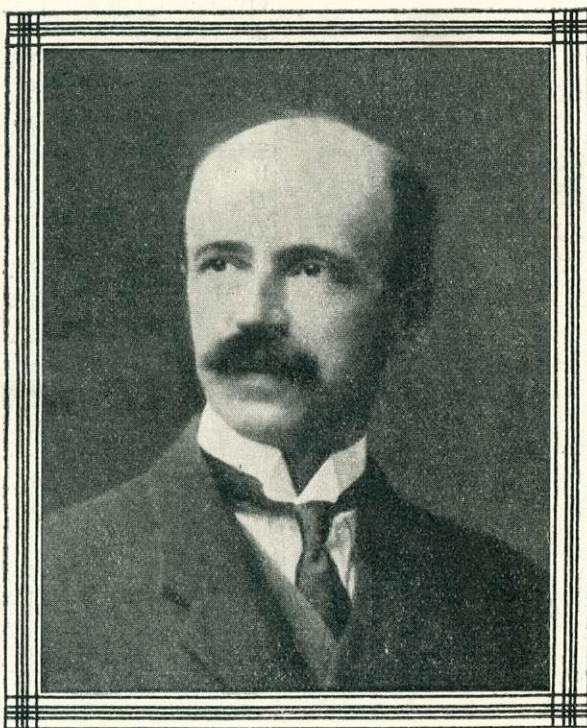
MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A TISZÁNTÚLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

*Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary.*

*Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza.*

*Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornith. Ungheresi e della
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale.*

*Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Périodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale.*

A Magyar Ornithologusok Szövetsége háláját iparkodik leróni Csonka Magyarország nagy Miniszterelnöke, gróf Bethlen István iránt, ki emberfeletti energiával és nagy államférfiúi bölcseséggel consolidatiót teremtett létfeltételeitől és természeti szépségeitől megfosztott szeretett Hazánk megmaradt kis részén.

E consolidatióknak köszönhetjük sok egyebek között azt is, hogy a külföldnek, hazánk páratlanul érdekes és ritka ornisa iránt régóta megnyilvánult érdeklődése újból fokozódik. E cél váltotta ki különben a Magyar Ornithologusok Szövet-

sege megalakulását is, melynek lapja, a »KÓCSAG«, öt nyelven hirdeti a világ minden tája felé, hogy a magyar nemzet élni akar és fog is, és elfoglalja helyét továbbra is a kultúrnemzetek között s teljesíti azt a nagy missziót, amely évszázadok óta az ő nagy és nehéz hivatása: hogy védőbástyája legyen a nyugat kultúrájának. S hogy ez ma is így van, ez gróf Bethlen István érdeme.

THE ASSOCIATION of Hungarian Ornithologists endeavours to express its deepest gratitude and appreciation to Count Stephen Bethlen, the great Prime Minister of truncated Hungary who, with superhuman energy and wisdom of a great statesman, succeeded in restoring consolidation on the reduced territory of our beloved Fatherland, so cruelly despoiled of its natural beauties and vital resources.

It is to this consolidation that we are indebted, among other beneficial consequences, for the revival and progress of foreign interest long ago manifested in the exceptionally interesting and rare Ornithology of Hungary. It was with this aim in view that the Association of Hungarian Ornithologists has been founded and is ever since proclaiming through its official organ the »Kócsag« (Great white heron) in five languages in all directions of the world that the Magyar Nation is determined to live and will live and maintain her position among the civilized nations fulfilling the great mission which for centuries has been her sacred and difficult vocation: to be the bulwark of western civilisation. That this still continues to be the case is Count Stephen Bethlen's merit.

DER Verband Ungarischer Ornithologen bemüht sich seine Dankeschuld an den Grafen Stefan Bethlen, den grossen Ministerpräsidenten Rumpfs Ungarns abzutragen, der auf dem kleinen verbliebenen Teil unseres von seinen Daseinsbedingungen und seinen Naturschönheiten beraubten geliebten Vater-

landes mit übermenschlicher Energie und grosser staatsmännischer Weisheit eine Konsolidierung schuf.

Dieser Konsolidierung ist es unter vielen anderen auch zu verdanken, dass das von altersher bekundete Interesse des Auslandes für die ausserordentlich interessante und seltene Vogelwelt unseres Vaterlandes von neuem zunimmt. Dieses war im übrigen auch ein Ziel bei der Gründung des Verbandes Ungarischer Ornithologen, dessen Zeitschrift »Kócsag« (»Edelreiher«) in fünf Sprachen in alle Weltrichtungen verkündet, dass die ungarische Nation leben will und auch leben wird, und ihren Platz in der Reihe der Kulturnationen auch weiter hin behauptet, und jene grosse Mission erfüllt, die seit Jahrhunderten ihre grosse und schwere Bestimmung ist: eine Schutzwehr für die westliche Kultur zu sein. Dass es auch heute so ist, ist ein Verdienst des Grafen Stefan Bethlen.

L'ASSOCIAZIONE ungherese degli ornitologi desidera manifestare tutta la sua gratitudine al grande Presidente del Consiglio dei ministri d'Ungheria, al Conte Stefano Bethlen, il quale con energia sovrumana e con saggezza di grande uomo di Stato ha creato una situazione consolidata nella piccola parte rimastaci della nostra amata Patria, privata dalle condizioni di esistenza e dalle sue bellezze naturali.

A questo consolidamento dobbiamo, tra le molte altre cose, anche il rinnovarsi dell'interessamento dell'estero verso il mondo degli uccelli, raro ed assai interessante, della nostra Patria. Questo

fu d'altra parte anche lo scopo della costituzione dell'Associazione ungherese degli ornitologi, il cui organo, »Kócsag« (l'»Aironc bianco«), in cinque lingue proclama per tutte le parti del mondo che la Nazione magiara vuol vivere e vivrà, continuerà ad occupare tra le Nazioni civili il suo posto ed assolverà la grande e difficile missione affidatale da lunghi secoli: quella di essere i bastioni di difesa della coltura occidentale. E' merito del Conte Stefano Bethlen se l'Ungheria può assolvere ancora oggi questa sua missione.

LA LIGUE des Ornithologistes Hongrois considère comme son devoir d'exprimer sa profonde gratitude envers le compte Etienne Bethlen, Président du Conseil de la Hongrie mutilée, d'avoir reconstruit la petite terre que le traité de paix nous a laissée de notre chère Patrie privée de presque toutes les possi-

bilités d'existence et de ses beautés naturelles. Reconstruction, qu'il a pu exécuter par son énergie surhumaine et par son grand talent d'hommes d'État.

C'est à cette reconstruction que nous devons, entre autres, aussi le fait heureux que l'Étranger a recommencé de s'intéresser à l'»ornis« si rare et si incomparablement intéressant de notre pays. Cet intérêt renouvelé nous a poussé et encouragé à former la Ligue des Ornithologistes Hongrois. Cette ligue édite un organe sous le titre de »Kócsag« (L'Aigrette), rédigé en cinq langues, pour démontrer devant tout le monde que la nation hongroise veut vivre et vivra pour remplir aussi à l'avenir la grande mission qu'elle avait rempli pendant les siècles: Défendre aux confins de l'Europe la civilisation occidentale. Si elle peut remplir ce devoir à présent encore, c'est le mérite du comte Étienne Bethlen.

A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGE PROGRAMMJA

„**Ö**NMAGÁBÓL és önerejéből, a teremtés és rombolás örök váltakozásával lüktet az Élet a tér és idő mérhetetlenségében!“ „Minden fizikai test keletkezése pillanatában halálra van ítélve: a testek élete tehát nem más, mint folytonos változás, létrejönnek, hogy eltűnjenek. A szerves lény szerves anyag lesz s a szervesből ismét és ismét szerves lesz. Az élő test kihűl s haló porából új élet fakad.“ Halak, madarak, állatfajok, emberfajok, népek, nemzetek harcolnak egymásért s egymás ellen a létért való rettenetes küzdelemben s „vae victis!“ (jaj a legyőzötteknek!). Állatfajok, emberfajok pusztulnak el a föld színéről, vagy elvesztik sajátos jellegüket s csak leigázóik szabta kereteken belül mozoghatnak. S a győztes mindig a találékonyabb; az alkalmazkodni jobban tudó lesz. Az ember ebben a harcban, a kulturális fejlődés mind magasabb fokára való törekvésével mind több és több olyan eszközhöz jutott, amelyek a megváltozott életviszonyokkal, szükségletekkel párhuzamosan keletkeztek, illetőleg azok megkonstruálására őt az Élet félelmetesen parancsolni tudó szava: „Ember küzdj!“ — reáknyszerítette. És az ember e parancs — s a soha kielégülni nem akaró tudás — s alkotásvágy eredőjeként, impozáns létfenntartási eszközöket gyárt halomra kényelmének fokozására. De kérjük: a megváltozott életviszonyokba, az új keretek közé hogy fog beleilleszkedni, mikép fogja elláthatni a madár a

maga parányi énjével nagyjelentőségű munkakörét s mi módon állhatja meg a maga kis helyét a Mindenségben régi, elavult életmódjával, a gyökeresen transzformált mai világban? Hol üsse fel tanyáját pl. a cinegénk, ha a rohamosan fejlődő kultúra ténykedése a fészkelésre alkalmas odvas fák, erdők kiirtásában nyilvánul?

Ebbe a nagy küzdőtérbe, ilyen körülmények közé, ilyen milióbe állította be tervei szerveint az Alkotó a madarat, a maga — látszólag — jelentéktelen szerepével. A Természetben egy élőlény sem felesleges, mindegyik szükségszerű tartozéka a világegyetem monumentális komplexumának. Ez az, ami csodálattal tölti el s térdre kényszeríti az egyszerű halandót!

A madárnak a leggyönyörűbb, legszentebb hivatás jutott osztályrészül. Kikeletkor, — mikor a titkos erők megkezdik működésüket, a földben s ezek hatása alatt a növényzet ezer és ezer faja kitör, egészségesen kicsattan bilincseiből, a föld kérge alól s eget kér; rügyfakadáskor, midőn: „megindult már a déli fuvalom, havas mezét lerázta völgy, halom“, midőn: „csevegni kezd a zajgó kis patak, az ágakon virágmosoly fakad“; „fiúcska, lányka oly derült, vidám, mint friss virág, ha nyílna rózsafán“, — a madár a tavasz első hírnöke, ő ennek a nagy ünnepnek, a periodikus feltámadásnak legpregnansabb interpretálója. Felhangzanak az egek és földek Urát dicsőítő madárhimnuszok! „Dalod mi szép, óh kis madár, virággal ékes zöld mezőn, halk énekedtől a berek meghitt szívek szentélye lőn.“

Ember! — ne légy ünneprontó! Homo sapiens a neved, légy méltó hozzá s hagyd ünnepelni az ünnepi köntösben levőket s engedd dolgozni a munkára törekvőket: a kis éneklő madárvilágot, a Te rovarirtó, ingyen munkásságodat!

A passzív rezisztencia nem elegendő. Ilyen pezsgő, eleven madárellet és tevékenység láttára nem húzhatjuk magunkra a közönyösség átkos, szégyenteljes fátylát. Nem lehetünk apatikus szemlélői ennek a — mondhatnók — hatalmas gazdasági tényezőnek, a hasznos madárvilág kínos vergődésének, haláltusájának.

Felmerül a kérdés: mi a megoldandó probléma érdekükben?

Mivel még abban a helyzetben vagyunk, hogy a hasznos éneklők megmentése saját tényünkön, szubjektívizmusunkon múlik, ez a körülmény adta nekünk az impulzust, a lendítő erőt arra, hogy e drága kis lények életmódjának, speciális tulajdonságainak tanulmányozására, a bajok kifürkészésére, a haza ornithológusainak és madárkedvelőinek egybegyűjtésére, a Magyar Ornithológusok Szövetségét megalakítsuk. Tagjai a kutatások eredményeiről jelentést tesznek, úgy hogy az intenzívebb munka nyomán csak áldás fakadhat, mert a Szövetség vezetőségének módjában lesz a hibák orvoslását úgy egy egyes esetekben, mint általában megkezdni, illetőleg a madárlét problémáját diadalra juttatni.

Kiáltó szavunk nem a pusztában elhangzó, nyom nélkül elröppenő szó volt. Mintha mindenki várta volna, oly mohón szívták magukba programmunk nemes gondolatait, eszméit, amelynek minden szavából a lendületes, korszakalkotó tervek realizálásának vágyát érzik kicsendülni s minden mondatában az elkövetkezendő termékeny munkásság biztos zálogát látják. Kevés a szó ereje ahhoz, hogy a megnyilvánult lelkesedést aposztrofálni tudjam! Ez nem a szokásos bombasztikus frázis s nem hangulatkeltő kiszólás, — amelyet, ha nem így volna, joggal önámításnak is minősíthetnének — de a gyönyörű valóság! Mint az Édesanya hívó, szölongató szavára, úgy jöttek, sereglettek hazánk ornithológusainak örömpeső lélekkel írt sorai hozzánk. Ez legfényesebb dokumentuma annak, hogy vállal-

kozásunk elengedhetetlen szükséglete korunk összeroppant idegzetű emberének, aki a hétköznapi élet tikkasztó sivatagában oázist szomjúhozva siet az anyagiasságtól távolálló nemes eszmék birodalmába: Szövetségünkbe, ahol minden egyesnek tág tere nyílik, hogy magát az idealizmus lovagjává üsse. Örömünk azonban csak fokozódott, midőn a vadászok, erdészek, gazdászok és kertészek is — úgy egyenként, mint összesen — elhozták madárszeretetüknek tüzeit s ez a sok apró szikrácska egy fénynyalábbá fejlődve, hivatva van a hazai madártudományba eleven, így friss iniciatívát vinni és e téren is megbecsülést, dicsőséget szerezni a magyar névnek, tetterőnek s szaktekintélyt biztosítani. Ez a mi programmunk!

Programmunk főirányelve azonban az emberekben a szép utáni vágy: az ideális érzék kitermelése. A természetben ugyanis nincsenek ugrások s így annak egy parányi részében: az emberi természet fejlődésében sincsenek hirtelen átlendülések az egyik felfogásból, érzésvilágból a másikba, hanem fokozatos átalakulás van s ez felette kívánatos is. Minden ezzel ellentétbe helvezkedő szélsőséges irányú kísérlet csak kísérlet marad s legjobb esetben egy kaotikus zürzavarnak az életrekelője, de egyszersmind elhantolója is. A zökkentéseket a korszakalkotó vállalkozásoknak, egy új fejlődési fejezet megnyitójának kerülniök kell s ezt az elvet követi a MOSZ is akkor, minőn a kedvező talaj előkészítését tartja szem előtt s ezt mindenek fölé helyezi.

A MOSZ a legszélesebb rétegekre — legszerényebb hajléktól a legdíszesebb palotáig — kiterjedő taggyűjtési akciót indított meg, mert manapság a nagy eszmék csakis helyes szociális érzéssel összeállított tömegekkel vihetők keresztül, s csakis így propagálhatja helyesen s legjobban az országszerte megindított madárvédelmi akcióját a MOSZ. Főcélja volt azonban mindenkor a Magyar Királyi Madártani Intézetnek szellemi és társadalmi úton való támogatása. E nagykoncepciójú program által reáirányítjuk a figyelmét a robotoló, tülekedő életben lehorgasztott fővel bandukoló, kimerült embernek a szabad Természet gyönyörű ségeire: a madarakra; megtanítjuk őket felemelt fejjel, büszke önérzettel az ég felé tekinteni; kiragadjuk őt sokszor a szürke hétköznapiak összevisszaságából s ünneppé varázsolunk számára minden napot azáltal, hogy egy „terra incognita”-ra vezetjük be s megtanulja ideális szemmel nézni az életet.

Kiragadjuk a rothadó gyökerű növényzettel s az ölelőkarú, megfolytással fenyegető hinárral telített világmocsár szennyes, bűnös hullámainak tömkelegéből: s visszük a madárdaltól hangos, virágos rétre, a gyöngyvirágillatos erdőbe, az örök életről susogó fenyvesbe, majd a magyar tengerre: a Madárvárta Balatonra. A szerzett benyomások összehatásaként lenyügözve, összetöpörödve ereszkedik majd térdre s érzi, sóvárogja minden virágszálon a Mindenható éltető lehelletét s önkénytelenül közeli kapcsolatba kerül alkotójával. De eltávozva, tátongó úrt érez s tudatára ébred annak, hogy ez úrnek áthidalhatása tőle, a parányi porhüvelytől függ, rendületlen hite által.

Ezen a processzuson megy át a hozzánk testvérként szegődő lélek s így közös elhatározással, nekifeszüléssel, munkásságunknak egy dacolni tudó, szilárdabb valláserkölcsi alap lesz a *coefficiente*. Termékeny, transzformált humuszt nyerhetünk, mely magában foglalja mindazokat az alkatrészeket, amelyekbe a madártudomány magja és a madárvédelem eszméjének gondolata minden réteget átható s mindenhová lenyúló gyökeret ver és sudár törzsbe szökken.

Célunk mindenkiből leírhatatlan lelkesedést váltott ki. Tagjaink száma immár 700-on felül van; akiknek sorában a szaktudósok kiválóságai s közéletünk számos

vezető egyénisége foglal helyet. Kitárt szívvel fogadjuk komoly ornithologus és madárkedvelő Testvéreinket! Álljanak minél többen oldalunkra, hogy megtisztult idealizmussal s kikristályosodott céllal szemünk előtt: produktív munkát végezhesünk madarainkért, a tudományért s egy békésebb, boldogabb magyar jövőöért! Adja a mindenség Alkotója, hogy így legyen!

RADEZKY DEZSŐ

múzeumi ornithologus, Székesfehérvár

PROGRAMME OF THE
ASSOCIATION OF THE
HUNGARIAN ORNITHOLOGISTS
BY DESIDERIUS RADEZKY,
SZÉKESFEHÉRVÁR

THE Association of the Hungarian Ornithologists has started a far-reaching activity in recruiting members from the humblest hut to the most sumptuous palace, because great ideas may be realised by people selected on social principles only and in this way the protection of birds may be spread all over the country. Its chief aim was always the mental and social support of the Hungarian Royal Institute of Ornithology. This programme requires the support and assistance of not only forest-keepers, farmers, gardeners and hunters, but endeavours to win the bird-loving amateurs as well. The young association has a great number of members among whom we find the most illustrious ornithologists and leading men of public life.

PROGRAMM DES BUNDES
UNGARISCHER ORNITHOLOGEN
VON DESIDERIUS RADEZKY
SZÉKESFEHÉRVÁR

DER Bund begann mit einer Mitglieder-Werbeaktion, welche sich auf die breitesten Schichten — von der einfachsten Hütte bis zum prunkvollsten Palaste — erstreckt, weil heute grosszügige Ideen nur mit Hilfe von Massen, die ein richtiges soziales Empfinden zusammenführt, durchgesetzt werden können und nur auf diese Art kann der Bund richtig und mit

Erfolg seine im ganzen Lande begonnene Vogelschutz-Aktion propagieren. Der Hauptzweck war aber immer die Unterstützung des Kgl. Ung. Ornithologischen Instituts auf geistigem und gesellschaftlichem Wege. Dieses grosszügige Programm erbat sich auch die Mithilfe der Förster, Jäger, Landwirte und Gärtner, will aber auch das grosse Heer derjenigen an sich ziehen, die im Vogel ein lebenswürdiges Geschöpf sehen. Der junge Bund verfügt bereits über eine stattliche Anzahl Mitglieder, in deren Reihen ausser den namhaftesten Ornithologen auch viele bedeutende Führer des öffentlichen Lebens zu finden sind.

IL PROGRAMMA
DELL'ASSOCIAZIONE
DEGLI ORNITOLOGI UNGHERESI
DI DESIDERIO RADEZKY
SZÉKESFEHÉRVÁR

LA »MOSZ«, Associazione degli ornitologi Ungheresi, ha iniziato una vastissima campagna, dalla più umile capanna al più sfarzoso dei palazzi, per la raccolta di soci, poichè oggi giorno le grandi idee possono trovare una realizzazione solamente attraverso masse dotate di un esatto senso sociale e solamente in tal modo essa può fare giusta e migliore opera di propaganda alla campagna mirante alla difesa degli uccelli, campagna che è stata iniziata in tutto il paese. Il suo scopo principale, però, è stato sempre quello di appoggiare spiritualmente, ed attraverso la società, il Regio Istituto Ornitologico ungherese. Questo programma di grande concezione ha

richiesto anche l'appoggio dei forestali, dei cacciatori, degli agricoltori e dei giardinieri; si cerca, anzi, di guadagnare alla causa pure la grande schiera degli amici degli uccelli. La giovane »Associazione degli ornitologi Ungheresi« dispone già d'un numero ragguardevole di soci, tra i quali annovera, accanto i più illustri ornitologi, numerose personalità della vita pubblica.

PROGRAMME DE LA LIGUE DES
ORNITHOLOGISTES HONGROIS
PAR DÉSIÉ RADEZKY
SZÉKESFEHÉRVÁR

LA Ligue des Ornithologistes Hongrois a organisé une campagne s'étendant aux couches les plus larges, de la plus modeste demeure au palais le plus somp-

tueux, pour recruter des membres, car de nos jours les grandes idées ne peuvent se réaliser qu'au moyen de grandes masses unies par un sentiment social convenable et ce n'est qu'ainsi qu'elle peut mener à bien par tout le pays sa propagande en faveur des oiseaux. Son but principal était toujours l'assistance intellectuelle et sociale à l'Institut Ornithologique Royal Hongrois. Ce vaste programme exigeait aussi le concours des forestiers, des chasseurs, des agriculteurs et des jardiniers, et tend même à attirer la grande armée des amateurs d'oiseaux. La jeune Ligue dispose d'un grand nombre d'adhérents, parmi lesquels elle a l'honneur de saluer les ornithologues les plus illustres, et nombre de personnalités de la vie publique.

THE NEEDS OF BIRD PROTECTION IN NEW ZEALAND

NEW ZEALAND is noted for some of the most remarkable birds in the world. No fewer than 78 of the species, including practically all the land-birds, are endemic. Nor is this all, for a number of the families and very many of the genera occur nowhere else in the world. I need only mention the Apterygidae, the Strigopidae, the Xenicidae, and need then emphasise no further the scientific interest of New Zealand birds, and the paramount ornithological importance of their efficient preservation. The economic value of the indigenous birds has been treated at length in a series of articles by Atkinson and the present writer. It emerged that the vast majority of the species are directly or indirectly beneficial to agriculture and forestry. The forests of New Zealand are immeasurably important from the viewpoint of timber, of water conservation and the prevention of erosion, and their existence is indissolubly linked up with that of the birds which are confined to them. No fewer than 13 per cent of the forest woody plants and trees are pollinated apparently exclusively by birds, while the seeds of 65 per cent are dispersed by the same agency. This is apart altogether from the value of birds as destroyers of noxious insects.

The effects of colonisation on the indigenous avifauna have been very great; but it has long been the fashion to exaggerate their inevitability. It is, of course, inevitable that country which is permanently settled should in time take on the semblance of an English landscape without that mellow beauty which is England's own; but there still remain in New Zealand large tracts of forest, and probably a greater proportion of sanctuaries and reserves compared with the total area than in any other country. The effects of colonisation on the birds may be briefly referred to under the following heads:

1. Total destruction of habitat, with consequent wholesale alteration of food supply. The marvel is, not that the indigenous birds should have decreased and in some cases disappeared from the settled districts, but that so many of them should have adapted themselves more and more to such an unparalleled change of conditions. As Guthrie-Smith has remarked, it is almost impossible for a true bird of the forest to live in fields of grass or of turnips. A very pleasing feature is the coming of the tui (*Prosthemadera*) and the bell-bird (*Anthornis*) into the middle of some of the larger towns to feed at the flowers of the introduced Australian Eucalyptus trees. Buller once believed the latter of these two honey-eaters to be extinct on the mainland; yet it is now common in many suburban gardens.

2. Introduced animals: Here is undoubtedly the second greatest factor in the decrease of New Zealand birds, — a factor however, of far less importance than (1). Cats, dogs, stoats, weasels, ferrets, rats, pigs — some introduced accidentally, others intentionally — all are taking toll of the native birds and no measures of any kind whatsoever are being employed to check them. As usual, of course, man himself is one of the most destructive of these introduced mammals, either in his capacity of hunter or of collector. The opinion is still widespread that the native birds are doomed and that we may as well take our share of them, whether for the pot or the museum, before it is too late. But this is a grossly exaggerated view. After a stock-taking of the endemic species, I wrote in 1923 that, "eight endemic species have either increased in one or more localities, or appeared in places in which they were hitherto unknown; five have definitely decreased since 1905; and thirty are either easily and obviously maintaining their ground or are in no worse position than in 1905. Four species were extinct long before 1905, chiefly through fires and collectors". Of the remaining species there was insufficient evidence of former or present status, or both, to venture an opinion.

In addition to the mammals, some 26 species of foreign birds are naturalised in New Zealand. Research is needed into the effects of their competition, direct or indirect, on the native birds.

(To be continued.)

J. G. MYERS, Sc. D.

New Zealand. Member of the
International Committee for Bird Protection

HOGY ÁLL
A MADÁRVÉDELEM ÜGYE
NEW-ZEALANDBAN (ÚJZÉLAND)
KÖZLI DR. J. G. MYERS
»A NEMZETKÖZI
MADÁRVÉDELMI BIZOTTSÁG
ÚJZÉLANDI TAGJA«

ÚJZÉLANDBAN élnek a világ legérdeke-
sebb madarai. Ott 78 féle faj fordul elő,
de vannak közöttük nagy számban olya-
nok is, amelyek máshol nem találhatók,
ilyenek pl. az Apterygidak, Strigopidák,
Xenicidák családjai. Az endemikus fajok
gazdasági jelentőségével különösen szerző

és Atkinson foglalkozott behatóbban.
Nagy fontossága van az erdőségeknek
Újzélandban a csapadék megkötésénél
és a felszín eróziója meggátlása szem-
pontjából is. Az erdőségek létrejötte
szoros összefüggésben van a belföldi
madarak elterjedésével, mivel a mada-
rak tulnyomó többsége közvetve, vagy
közvetlen igen nagy szolgálato! tesz az
erdőgazdaságnak azáltal, hogy az erdei
fák és bokroknak 13 0/0-á kizárólag ő
általuk termékenyül meg, a magvagnak
és terméseknek 65 0/0-át is a madarak
hordják szerteséjjel. Nagyon fontosak

e madarak a mezőgazdaság szempontjából is, mert rengeteg kártékony rovar pusztítanak el. Egyes területek a gyarmatosítás folytán tájképileg egészen átalakultak és ez az endemikus madárvilágra is nagy befolyással volt; bár igen nagy rezervátumokat létesített az állam, amelyek az endemikus madarakat ősi állapotában fenntartja. (E rezervátumok nagyságának összessége nagyobb, mint bármely más országban.) A gyarmatosítás hatását az endemikus madarakra nézve a következőkben érezteti: 1. Ha a madarak létfeltétele lehetetlenné válik, úgy e fajok e területekről vagy eltűnnek, vagy alkalmazkodni próbálkoznak az új viszonyokhoz. Így pl. a tui (Prosthemadera) és a harangmadár (Anthornis) már a nagyvárosokban is található és a betelepített ausztráliai eukaliptusz fák virágainak mézéből táplálkoznak, mely fa különben a város területén mindenütt közönséges. 2. Nagy szerepe jut a betelepített állatoknak az őshonos madárvilág

pusztulásában. Ezen állatokat ugyanis egyrészt tudatosan telepítették be a gyarmatosok, másrészt velük spontán jöttek be: ilyenek a kutya, macska, hermelin, menyétke, vadászmenyét, disznó, patkány, stb. Mégis a legveszélyesebb madárirtó maga az ember. Úgy is mint vadász, úgy is mint gyűjtő. Myersnek 1923-ban megjelent munkájában közli a szerző, hogy az őshonos madárfajok közül 8 egyes helyeken elszaporodott, sőt oly helyen is megjelent, ahol eddig ismeretlenek voltak. 1905 óta számbelileg 5 faj határozottan megfogyott; 30 faj megmaradt eredeti fészkelő helyén, mivel létfeltétele továbbra is fennmaradt. 4 faj jóval 1905 előtt már kipusztult és pedig egyrészt a tűz következtében, másrészt a gyűjtők pusztítása folytán. Emellett még 26 idegen madárfaj is telepedett meg Újzélandban; ezeknek az őshonos madarakhoz való viszonya azonban eddigelé még nincs kellően tisztázva.

(Folytatjuk.)

LES „REFUGES D'OISEAUX“ EN FRANCE

IL Y AVAIT en France un certain nombre de Sociétés s'occupant de la protection des Oiseaux. Chacun de ces organismes était isolé; ils se sont réunis pour former la „Fédération des groupements français pour la protection des Oiseaux“ et leur action est maintenant fort considérable.

Depuis quatre ou cinq ans, la Ligue française a confié à l'un de ses secrétaires adjoints la mission d'organiser dans toute la France des stations qu'elle a dénommés „Refuges d'Oiseaux“ et qui ne diffèrent guère de ce que les Américains avaient déjà nommé „Birds Sanctuaries“.

A l'heure actuelle on compte en France 864 de ces refuges, qui couvrent une superficie de plus de 120.000 ha. C'est un succès, mais un succès sur lequel il ne faut pas s'endormir car on peut faire mieux et davantage.

Un refuge peut ne couvrir qu'un quart ou qu'une moitié d'hectare, mais la bonne surface est comprise entre 2 et 5 ha. Il existe, il est vrai, de très grands Refuges, dont l'étendue va jusqu'à 3000 ha. Mais c'est une exception et le moyen refuge reste la règle.

Aménagement spécial du terrain; plantations de plantes grimpantes et d'arbres à barès; pose de nichoirs bien confectionnés et fabriqués avec du bois de choix;

nourrissage hivernal par grainés, débris de toute espèce, graisses et enrobages à la graisse, moelle ou pâlés, suivant la contrée et le climat; creusement d'abreuvoirs, ou de points d'eaux; telles sont les dispositions principales de la constitution d'un refuge.

Pour maintenir un heureux équilibre entre les espèces, il est bon de ne pas chasser dans le refuge et de ne piéger que dans une certaine mesure, les bêtes nuantes ayant leur rôle, tout comme les autres, dans l'économie générale de la nature.

Chaque propriétaire de refuge signe un engagement, qui ne grève son domaine d'aucune servitude, mais qui est un lien moral en faveur de la protection des oiseaux.

La grande question à résoudre est celle de la coordination internationale des efforts de protection: il ne faudrait pas, par exemple, que la France et la Belgique protègent les oiseaux sur leur territoire pour qu'au moment de la migration, ces mêmes oiseaux soient mangés à toutes les sauces et même sans sauce, par les Italiens et les Espagnols! Les congrès internationaux pour la protection des oiseaux doivent donc de toutes leurs forces créer une entente entre les nations et la mettre en pratique par la mise en vigueur de règlements bien conçus et bien établis.

Quand la „Ligue française“ fêtera son millième refuge, on pourra y rendre modèle sur elle à l'étranger afin que ses efforts soient secondés. Elle aura rendu un service appréciable à l'agriculture en général et elle aura montré la voie pratique pour essayer de sauver ce qui reste d'oiseaux dans ce monde déjà vieux.

Par ADRIAN LEGROS Valenciennes

Secrétaire-adjoint de la „Ligue française
pour la protection des oiseaux“

MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK
FRANCIAORSZÁGBAN
KÖZLI ADRIEN LEGROS
VALENCIENNES, A »FRANCIA
MADÁRVÉDELMI LIGA« TITKÁRA

FRANCIAORSZÁGBAN már régóta vannak madárvédő egyesületek, melyek egymástól elkülönítve dolgoztak. Újabban ezek egy madárvédelmi szövetségbe tömörültek s így sokkal hathatósabb munkát tudnak kifejteni. Ezen szövetség, 4–5 év óta már az egész országot behálózta madárvédelmi parkokkal, rezervátumokkal, amelyeknek célja azonos az amerikai »Bird Sanctuary«-val. Jelenleg 864 rezervátum van Franciaországban, ezek összterülete 1200 hektárnál nagyobb, azonban a területek tulnyomó része csak 2–5 hektár, de van olyan is, amely 3000

hektár nagyságú. E védett területeken a növényzetet, de főleg a kuszó és boggyótermő bokrokat védik legjobban. Fészekodukat helyeznek el. A madarak téli etetéséről is gondoskodnak; fürdő és itatóhelyeket állítanak fel szép számban. Vadászni e területen senkinek sem szabad; ragadozókat fékentartják, de teljesen nem irtják ki, mert ezeknek is megvan a maguk szerepe a természet háztartásában. Legfontosabb kérdés azonban a madárvédelemnek nemzetközi alapon való szabályozása, mert hiában védik a madarakat Belgiumban és Franciaországban, amikor a vonulás alatt Spanyol és Olaszországban fogják és megesszik azokat. A nemzetközi kongresszusok feladata tehát a nemzetek közt megegyezést létesíteni a madárvédelem terén.

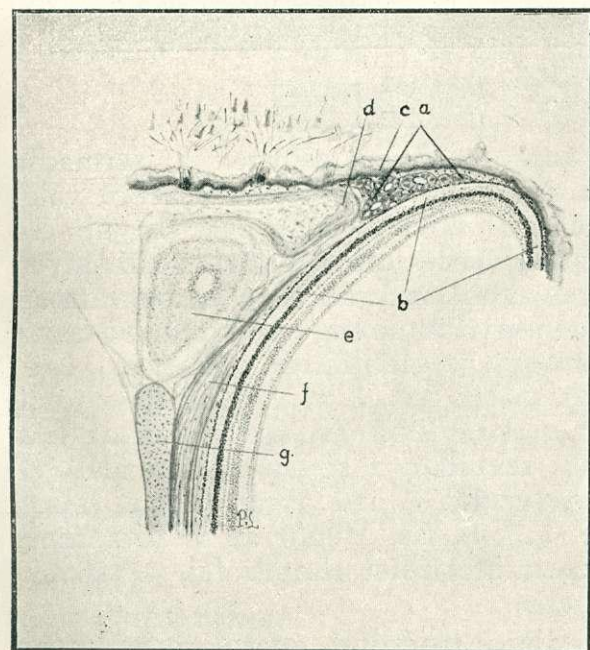
ELŐZETES KÖZLEMÉNY A MADARAK GLANDULA-ORBITO-NASALISÁRÓL

KÖZLEMÉNY A BUDAPESTI KIR. MAGYAR PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM I. SZ. ANATOMIAI INTÉZETÉBŐL. IGAZGATÓ: DR. LENHOSSÉK MIHÁLY EGYET. NY. R. TANÁR ÉS A II. SZ. SZEMÉSZETI KLINIKÁRÓL. IGAZGATÓ: BLASKOVICS LÁSZLÓ EGYET. NY. R. TANÁR.

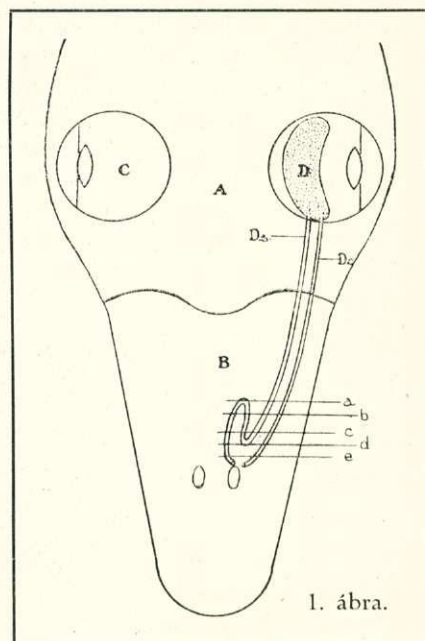
A MADARAK orrüregének szövettani vizsgálata közben két, az orrüregbe nyíló, hengerhámmal bélelt csövet találtunk, melyek az orrlikhoz közel nyílnak, egyik a sövényen, másik vele szemben az elülső orrkagyló élén. Metszetsorozatokban követve megállapítottuk, hogy a csövek hosszú és bonyolult lefutás után egy nagy, a szemgolyó fölött elhelyezett, több lebenyből álló mirigyhez vezetnek, vagyis ennek a kivezetőcsövei. A mirigy helyzetét és kivezetőcsöveinek lefutását, valamint szájadzását az 1. ábra tünteti fel vázlatosan.

A mirigyét és kivezetőcsöveit — kisebb-nagyobb eltérésekkel — minden átvizsgált madáron megtaláltuk s a magyar madárvilág valamennyi rendjének több tagján rendszeresen átvizsgáltuk, felnőtteken és embryókon egyaránt.

A felnőttek friss fejeiből és a még meleg tojásból kiszedett embryókból formalinban való rögzítés, a fejeknél trichlor-ecetsavval való mésztelenítés és celloidin-paraffinba való beágyazás után 10—100 μ vastag, hiánytalan metszetsorozatokat készítettünk s ezeket

2. ábra.

1. ábra.

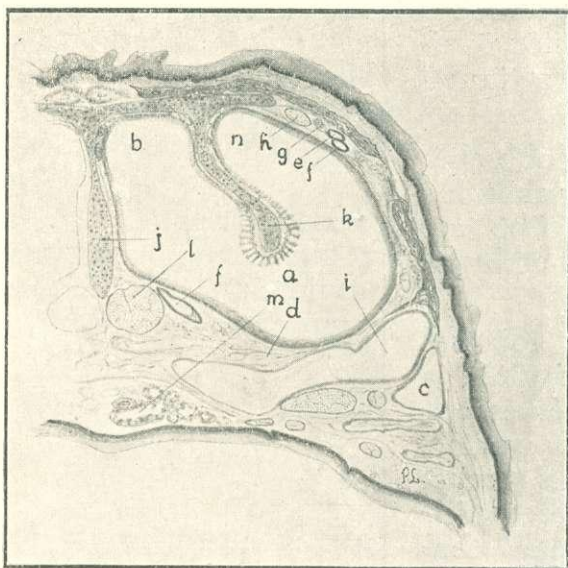
haematoxylin-eosinnal festettük meg; mintegy 40 madarat és embryót dolgoztunk így fel. Vizsgálataink eredményeinek részletes leírására itt, helyszűke miatt, nem terjeszkedhetünk ki, ezért csak a legelterjedtebb mirigytypus ismertetésére szorítkozunk, alapul véve a tőkés kacsán (*Anas Boscas* L.) talált viszonyokat.

Ennél a madárnál a mirigy helyzete és csöveinek lefutása úgy szabadszemmel, mint mikroszkóppal vizsgálva, csaknem teljesen megegyezik a vetési lúdnál (*Anser Fabalis* L.) találhatóval, ezért helyzetének feltüntetésére az 1. ábrán bemutatott vázlatos rajzot bátran használhatjuk. Maga a mirigy a tőkés kacsán félholdalakú, a szemgolyó felett és a bőr alatt helyezkedik el, kb. egy cm. hosszú, szabad szemmel is könnyen kiproarál-

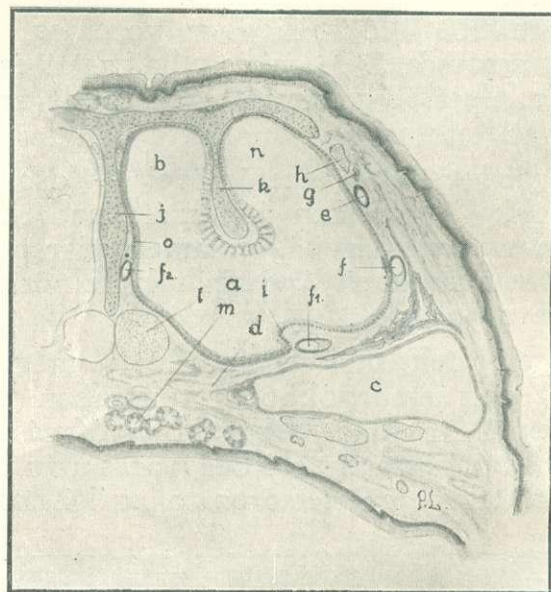
ható; a szengödör felső csontos falát oldalt, ékalakúan megkeskenyedve kiegészíti.

A fejnek a szengolyó középső harmada táján készült keresztmetszetén a mirigy helyzete, nagysága és részben szöveti szerkezete a 2. ábrán látható alakban mutatkozik. Már a gyöngé nagyítással készített ábrán feltűnik, hogy a mirigy (a) több lebenyből áll. Erősebb nagyítással megállapítható sejtjeinek szerkezete alapján, hogy savós típusú mirigy.

Sorozatos metszeteken a csőr felé követve a mirigyét látjuk, hogy állománya a szengolyó elülső szélénél fogy, majd két hengerhámval bélelt kivezetőcsőbe folytatódik. A kivezetőcsövek mintegy 1 cm hosszú darabon szorosan egymás mellett haladnak; eleinte az orrüreg felső falának oldalsó részén, majd a felső és

3. ábra.

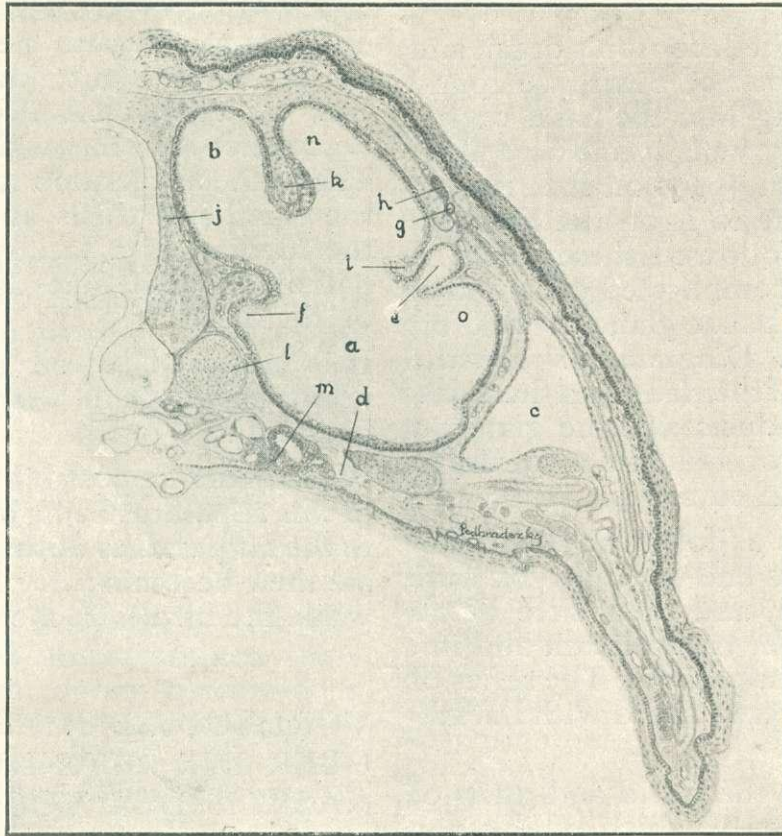

4. ábra.

oldalsó falban, végül az utóbbiban lefelé (3. ábra, e, f). A csőrnek a harmadik ábrán feltüntetett keresztmetszetén, melyet az 1. ábrának (a)-val jelölt részéből valónak kell képzelnünk, az orrsövény (j) és fenék (d) tájékán még egy elnyúlt cső átmetszetét (f) is látjuk. Ez nem egyéb, mint a kivezető csövek közül a sövényen nyílnak, a tangenciális metszete; azon a helyen, ahol az 1. ábrán (Ds) bemutatott második, előre homorú hajlata van. A sövényen nyíló cső ugyanis felülről nézve fordított »S« alakban kanyarulatossal átmegy az oldalfalról a fenékre, végül közel az ornyíláshoz benyílik az orrüregbe. A másik cső (1. á., Dc) lefutása jóval egyszerűbb; ez az oldalfalról bejut az elülső orrkagylóba és ugyancsak az orrlyukhoz közel, a kagyló befelé néző élén nyílik, szemben a sövényen szájadzóval. A két csőnek a csőr keresztmetszetén látható helyzetét — az 1. ábrán (c)-vel jelzett helynek megfelelően — a 4. ábrán mutatjuk be (e, f, fi, f2). Végül az 5. ábra, mely a csőrnek közvetlenül az orrlikák mögötti keresztmetszetét tünteti fel, a csöveknek (e, f) az üregbe való szájadzását érzékelteti.

A mirigy ismertetésével kapcsolatban számba jövő irodalmi adatokat e helyen nem tárgyalhatjuk; mindössze annyit óhajtunk megjegyezni, hogy olyan adatok,

melyek a mirigynek és a hozzá tartozó kettős kivezetőcsőnek már mások által való részletes és kimerítő ismertetése mellett szólnának, az általunk hozzáférhető irodalomban nem voltak találhatóak; ezért azt kell hinnünk, hogy a morphologusok a mirigyet eddig nem ismerték, a sövényen nyíló kivezetőcsövét pedig tévesen Jacobson-szervnek tartották (pl. Miháلكovics 1897), vagy pedig egyes részeit mint oldalsó orrmirigyet említették.

5. ábra.

Mi a mirigyre a glandula-orbito-nasalis elnevezést ajánljuk, mely helyzetén kívül az orrüreggel való kapcsolatát is kifejezi; kivezetőcsövei pedig a sövényen nyíló ductus septalisanak, a kagylón szájadzót ductus conchalisanak nevezzük.

A mirigy morfológiai ismerete után önként felmerül a kérdés, hogy mi a szerepe? Erre igen elfogadható válasznak tűnik, hogy a repüléssel áll összefüggésben. Az általunk ismertetett mirigy madaraknál, hol a levegő az orrüregbe repülés közben erősen bevág, az orrnyíláshoz közel, kétoldalt szájadzva bő váladékot termel és az orrüreget repülés közben megvédi a kiszáradástól.

DR. KISS FERENC
egyet. magántanár, adjunctus

MIHÁLIK PÉTER
egyet. tanársegéd

DR. NAVRATIL DEZSŐ
egyet. magántanár, klinikai rendelőorvos

PRELIMINARY NOTES
CONCERNING THE ORBITO-
NASAL GLAND OF BIRDS
BY DR. FRANCIS KISS,
PETER MIHÁLIK AND
DR. DESIDERIUS DE NAVRATIL
BUDAPEST

INVESTIGATING the Jacobson's organ and the nasal cavity of birds, we found two ducts opening into the nasal cavity, covered internally with cylindric epithelium. The median opens on the septum, the other opposite to it on the first turbinate. As we followed these ducts in series through a complicated course they led us to a large lobulate gland in the orbit close to the bulb. Diagram 1. shows the general position of the gland and the ducts. We found these ducts and the gland in all the 39 ordos of Hungarian birds, in both adults and in embryos.

Our method was as follows: The fresh head of the adults and the embryos were fixed in formalin, and then were decalcinated in aceticum trichloricum and imbedded in celloidin-paraffin. The series of 10-100 μ slights were stained with haematoxylin-eosin.

We describe here the gland and ducts of *Anas boschas* (L.) only, which exhibits the most usual type. The same type is to be found in the wild goose, *Anser fabalis* L. (diagram 1.)

In the duck the gland is 1 cm. long and semilunar and lies between the eye-bulb and the skin. Diagram 2 is the transverse section of the eye-bulb and shows the position of the gland (a). The gland is lobulate and of the serous type. At its anterior end the gland diminishes and continues into the two ducts. At the first the ducts run close to and parallel with each other in the superior wall of the nose; later they pass over to the lateral wall (diagr. 3, c, f). Diagr. 3. shows between the septum (j) and the lower wall of the

nasal cavity the median duct (f) passing over to the septum, where it opens near to the external orifice of the nose. The lateral duct after a more simple course opens on the first turbinate (diagr. 4, f) opposite to the median duct (diagr. 4, f₂). Diagram 5. shows the actual terminating points of the ducts (e, f).

We cannot discuss here the literature of the subject, but would mention only that we could not discover any exact description of these ducts and gland. The writers mention only portions of the gland and ducts and they described the median as a Jacobson's organ (Mihálkovic), sometimes as the lateral gland of the nose.

It is proposed to call this structure the orbito-nasal gland with septal and turbinate ducts.

We suggest the possibility of the function of this apparatus being to supply moisture to the air passages during flight and obviate their becoming dry by the rush of air while the bird is in motion.

VORLÄUFIGE MITTEILUNG
ÜBER DIE GLANDULA-ORBITO-
NASALIS DER VÖGEL
VON DR. FRANZ KISS,
PETER MIHÁLIK UND
DR. DESIDERIUS VON NAVRATIL
BUDAPEST

WÄHREND der histologischen Untersuchung der Nasenhöhle der Vögel fanden wir zwei mit Zylinderepithel ausgekleidete Kanäle, welche in der Nasenhöhle, nahe zur äusseren Nasenmuschel, mündeten, der eine Kanal am Septum, der andere diesem gegenüber an dem Rande der vorderen Nasenmuschel. An Serienschritten die Kanäle verfolgend, stellten wir fest, dass dieselben nach langem und verworrenem Verlauf in eine grosse, ober dem Auge gelegene, aus

mehreren Lappen bestehende Drüse führen, jene Kanäle also die Ausführungsgänge dieser Drüsen sind. Die Lage der Drüse, der Verlauf der Ausführungskanäle und deren Mündung sind auf der Abbildung 1 schematisch dargestellt.

Die Drüse und ihre Ausführungsgänge fanden wir — kleinere oder grössere Abweichungen abgerechnet — bei allen untersuchten Vögeln und suchten sie bei mehreren Vertretern aller Ordnungen der ungarischen Vogelfauna systematisch zu erforschen, bei erwachsenen Vögeln, wie bei Embryonen.

Die Drüse aus den frischen Köpfen, sowie die aus den warmen Eiern herausgenommenen Embryonen wurden in Formalin fixiert, die Köpfe in Trichloressigsäure dekalziniert und nach Einbettung in Zelloidin-Paraffin in vollständige Serienschritte, 10—100 μ dick, zerlegt und mit Hämatoxylin-Eosin gefärbt. So wurden etwa 40 Vögel und Embryonen bearbeitet.

Zur ausführlichen Darstellung der Ergebnisse unserer Untersuchungen fehlt uns hier der Raum, darum beschränken wir uns bloss auf die Beschreibung des verbreitetsten Drüsentypus, wie denselben die Wildente (*Anas boscas* L.) darbietet.

Bei diesem Vogel stimmt die Lage der Drüse und der Verlauf der Ausführungsgänge, mit blossem Auge oder mit dem Mikroskop untersucht, fast vollständig mit der bei der Saatgans (*Anser fabalis* L.) vorkommenden Drüse überein, darum können wir uns zur Demonstration ihrer Lage sehr wohl der 1. schematischen Abbildung bedienen. Die Drüse selbst ist bei der Wildente halbmondförmig, sie liegt ober dem Augapfel unter der Haut, ist etwa 1 cm lang und kann auch mit freiem Auge leicht herauspräpariert werden, sie ergänzt, keilförmig enger werdend, die obere Knochenwand der Orbita.

Auf, durch das mittlere Drittel des Augapfels geführten, Querschnitten ist die Lage, Grösse und zum Teil auch die Gewebestruktur der Drüse in der Form, wie sie die 2. Abbildung uns vorführt, zu beobachten. Bereits auf dieser bei schwacher Vergrößerung gezeichneten Abbildung tritt der mehrlappige Bau der Drüse klar zu Tage. Bei stärkerer Vergrößerung ist aus der Struktur der Zellen der seröse Typ der Drüse feststellbar.

Auf Serienschritten die Drüse gegen den Schnabel verfolgend bemerkt man, dass sie sich am vorderen Rande des Augapfels verschmälert, um sich dann in die beiden mit Zylinderepithel ausgekleideten Ausführungsgänge fortzusetzen. Die Ausführungsgänge laufen auf einer Strecke von etwa 1 cm dicht nebeneinander, erst seitlich auf der oberen Wand der Nasenhöhle, dann in der oberen und seitlichen Wand und zuletzt in der letzteren nach unten zu (3. Abbildung *e, f*). Auf dem Querschnitt des Schnabels, wie ihn die 3. Abbildung zeigt, welcher die mit *a* bezeichnete Gegend der 1. Abbildung entspricht, finden wir in der Region des Nasenseptums (*j*) und der Basis (*d*) noch den Schnitt eines länglichen Ganges (*f*). Es ist dies der tangential angeschnittene Ausführungsgang, welcher am Septum mündet, und zwar die Stelle, wo auf der 1. Abbildung (*Ds*) die zweite, nach vorn konkave Krümmung zu bemerken ist. Der auf dem Septum mündende Kanal übergeht, von oben betrachtet in Form eines verkehrten »S« sich schlängelnd, von der Seitenwand zur Basis und mündet nahe der Nasenöffnung in die Nasenhöhle. Der Verlauf des zweiten Ausführungsganges (1. Abb. *Dc*) ist bedeutend einfacher; er gelangt aus der Seitenwand in die vordere Nasenmuschel und mündet gleichfalls nahe der Nasenöffnung, am nach innen schauenden Rand der Muschel, gegenüber der Mündung des ersten Ganges. Die Lage der beiden

Ausführungsgänge auf dem Querschnitt durch den Schnabel — der mit *c* bezeichneten Stelle der 1. Abbildung entsprechend — zeigt die 4. Abbildung (*e*, *f*, *f*₁, *f*₂). Die 5. Abbildung zeigt den Querschnitt des Schnabels gleich hinter den Nasenöffnungen und dient zur Darstellung der Einmündung der Ausführungsgänge (*e*, *f*) in die Nasenhöhle.

Die auf die Drüse sich beziehenden Literaturangaben können hier nicht besprochen werden; wir beschränken uns bloss auf die Bemerkung, dass uns eine erschöpfende, systematische Beschreibung, welche sich auf die Drüse und deren doppelte Ausführungsgänge beziehen liessen, aus der uns erreichbaren Literatur nicht bekannt geworden sind; darum meinen wir, dass die Drüse den Morphologen bisher unbekannt blieb und ihren auf dem Septum mündenden Ausführungsgang irrlicherweise für das Jacobsonsche Organ hielten (z. B. Mihákovics 1897), oder einzelne Teile als *Glandula later. nasi* erwähnt wurde.

Wir empfehlen für die Drüse den Namen: *Glandula orbito-nasalis*, weil derselbe ausser der Lage auch ihren Zusammenhang mit der Nasenhöhle ausdrückt. Von ihren Ausführungsgängen nennen wir den am Septum mündenden: *Ductus septalis* und den auf der Muschel mündenden: *Ductus conchalis*.

Nach der morphologischen Beschreibung der Drüse drängt sich unwillkürlich die Frage auf: Welche Rolle kommt ihr zu? Darauf scheint eine sehr annehmbare Antwort zu sein: Sie steht mit dem Fluge im Zusammenhang. Die von uns geschilderte Drüse produziert bei den Vögeln, welchen die Luft während des Fluges stark in die Nasenlöcher hineinstreicht, nahe der Nasenöffnung beiderseits mündend, ein reichliches Sekret und schützt die Nasenhöhle während des Fluges vor dem Austrocknen.

PRIMA PERTRATTAZIONE DELLA
GLANDOLA-ORBITO-NASALE
DEGLI UCCELLI
DI DOTT. FRANCESCO KISS
PIETRO MIHALIK
DOTT. DESIDERIO DI NAVRATIL
BUDAPEST

DURANTE l'esame istologico della cavità nasale degli uccelli abbiamo trovato due canaletti rivestiti di tessuto epiteliale cilindrico che sboccano presso le narici; uno sul setto e l'altro di fronte, sull'orificio anteriore. Procedendo a serie sezionate abbiamo stabilito che dopo un lungo e complicato corso i canaletti conducono ad una grande glandola collocata sopra il globo oculare e composta di diversi lembi, cioè i canali di uscita di quest'ultima. La posizione della glandola ed il corso nonchè l'apertura dei canali d'uscita risultano schematicamente dalla figura 1.

La glandola ed i suoi canali d'uscita — con variazioni più o meno grandi — sono state constatate in tutti gli uccelli, le abbiamo esaminate in diversi membri di tutti gli ordini del mondo degli uccelli ungheresi, tanto adulti come quelli in istato embrionale. Dalle teste fresche degli adulti e dagli embrioni tolti dalle uova ancor fresche, dopo averli fissati nella formalina e dopo aver scalcinate le teste con dell'acido acetico-trichlor e collocate nella parraffina-cellulosa, abbiamo preparato delle serie sezionate complete della grossezza di 10-100 μ , dipingendole poi con l'ematoxilina-eosina; in tal modo abbiamo preparato quasi 40 uccelli.

A causa della tirannia dello spazio non possiamo dilungarci qui sulla descrizione dettagliata dei risultati dei nostri esami. Ci limiteremo perciò alla descrizione del tipo di glandola più diffuso, basandoci sulle condizioni constatate nell'*Anas Boscas* L.

Esaminando ad occhio nudo o col microscopio la posizione della glandola ed il corso dei canaletti di quest'uccello, con

stiamo una identità quasi perfetta con quella dell'Anser Fabalis L.; per rilevare quindi la sua posizione possiamo adoperare benissimo il disegno schematico della figura 1. Nell'Anas Boscas L. la glandola è a forma di mezzaluna, trovasi sopra il globo oculare e sotto l'epidermide, è lunga circa un centimetro e può essere preparata facilmente anche ad occhio nudo; essa assottigliandosi a forma di cuneo, completa le ossa superiori dell'orbita.

Nell'intersezione preparata nella terza parte centrale del globo oculare la posizione, la grandezza ed in parte la composizione dei tessuti della glandola si presentano nella forma visibile nella figura 2. Già nella figura leggermente ingrandita si osserva che la glandola (*a*) è composta di diversi lembi. Con un ingrandimento più forte si può stabilire, in base alla composizione dei tessuti, che trattasi di glandola di tipo seroso.

Seguendo la glandola verso il becco nelle sezioni a serie, vediamo che nel lato anteriore del globo oculare la sua sostanza diminuisce per poi continuare nel canaletto d'uscita rivestito di tessuto epiteliale cilindrico. I canaletti d'uscita procedono uno accanto all'altro per una lunghezza di quasi un centimetro; prima nella parte laterale della parete superiore dell'orificio, poi nella parete superiore e laterale ed, infine, scende per quest'ultima figura 3 (*e, f*). Nell'intersezione del becco di cui la figura 3, che dobbiamo immaginare come appartenente alla parte indicata con »a« della figura 1, presso il setto (*j*) ed il fondo (*d*) vediamo anche la sezione trasversale di un canaletto prolungato (*f*). Esso non è che la sezione tangente di uno dei canaletti d'uscita che sbocca sul setto, sul posto dove nella figura 1 (*Ds*) c'è la seconda curva concava.

Guardando dall'alto il canaletto che sbocca sul setto, cioè con una discesa serpeggiante a forma di »S« rovesciato passa dalla parete laterale al fondo ed, infine, sbocca nella cavità nasale presso

l'apertura. La discesa dell'altro canaletto figura 1 (*Dc*), è molto più semplice; questo entra nell'orificio anteriore dalla parete pure presso le narici, nella parte volta verso l'interno dell'orificio, di fronte al setto.

La posizione dei due canaletti visibile nell'intersezione del becco — corrispondente al posto indicato con la *c* nella figura 1 — è presentata nella figura 4 (*e, f, f₁, f₂*). *E*, infine, la figura 5, che presenta l'intersezione posteriore delle narici, rendono comprensibile lo sbocco dei canaletti (*e, f*) nell'orificio.

In questo posto non possiamo trattare la letteratura relativa alla rassegna della glandola; desideriamo tuttavia rilevare che dati riferentisi alla rassegna esauriente e dettagliata fatta da altri sulla glandola e sul duplice canaletto d'uscita che ne fa parte non sono stati rintracciati nel materiale letterario a nostra disposizione; dobbiamo perciò ritenere che finora ai morfologi era ignota la glandola e che il canaletto d'uscita sboccante sul setto veniva ritenuto erroneamente l'organo Jacobson (ad esempio Mihalkovics 1879) oppure alcune sue parti erano ritenute glandole nasali laterali.

Noi proponiamo che alla glandola venga imposto il nome di glandola-orbito-nasale, la quale oltre alla sua posizione esprime anche il suo rapporto coll'orificio; i suoi canaletti d'uscita, invece, li denominiamo ductus septalis quello che sbocca sul setto e ductus conchalis quello che s'apre nell'orificio.

Dopo la conoscenza morfologica della glandola si presenta da sè la domanda: quel'è la sua funzione? Una risposta assai accettabile è quella che essa è in relazione al volo. Negli uccelli glandolari da noi resi noti, presso i quali durante il volo l'aria penetra con forza nell'orificio, vicino all'apertura essa produce ai due lati abbondante mucosa, che durante il volo difende l'orificio dalla disseccazione.

DE LA GLANDULA-ORBITO-
NASALE DES OISEAUX
PAR FRANÇOIS KISS,
PIERRE MIHALIK
ET DÉSIRÉ DE NAVRATIL

COMMUNIQUÉ PRÉLIMINAIRE

PENDANT l'examen histologique de la cavité nasale des oiseaux nous trouvâmes deux canaux ouvrant dans la cavité nasale et garni d'un épithel cylindrique, lesquels s'ouvrent près de la narine, l'un au septum, l'autre vis-à-vis au bout de la conque inférieure du nez. Par des séries de coupes nous avons constaté que les canaux mènent après un long parcours et compliqué à une large glande placée au dessus du globe de l'oeil et consistant en plusieurs lobes, et sont donc les canaux excréteurs de la glande. La figure 1 montre schématiquement la position de la glande puis le parcours de ses canaux excréteurs ainsi que l'embouchure.

Nous trouvâmes la glande et ses canaux excréteurs — avec de petites ou grandes différences — chez tous les oiseaux examinés et nous avons examiné systématiquement des spécimens de toutes les espèces d'oiseau hongrois, adultes et embryons.

Après fixation dans formaline de têtes fraîches d'adultes et d'embrions tirées des oeufs chauds et après leur décalcification au moyen de trichloracide acétique et leur pose dans la celloidine-paraffine nous avons préparé des séries de coupes irréprochables, d'une épaisseur de 10—100 μ les colorants à hématoxylin-eosin. De cette manière nous avons préparé à peu près 40 oiseaux et embrions.

Faute de place il nous est impossible de nous étendre sur la description détaillée du résultat de nos examens et nous nous restreignons à la publication du type de glande le plus connu, en prenant pour base les conditions trouvées chez l'*Anas Boschas* L.

Examinant chez cet oiseau la position de la glande et le parcours de ses canaux à l'oeil nu et au microscope on constate qu'ils sont tout à fait conformes à ceux trouvés chez l'*Anser Fabalis* L.

C'est pourquoi on peut employer pour la représentation de cette position, le dessin schématique de la figure 1. La glande même est chez l'*Anas Boschas* en forme de demi-lune, placée au dessus du globe de l'oeil et sous la peau, elle est d'une longueur d'un cm à peu près, et on peut la préparer même à l'oeil nu. Elle complète latéralement la paroi supérieure de l'orbite et va en se rétrécissant en forme de coin.

Dans la section transversale de la tête prise vers le second tiers du globe de l'oeil (Fig. 2) on voit la position, la grandeur et partiellement la construction histologique de la glande. Un faible aggrandissement de cette figure montre déjà, que la glande (*a*) consiste en plusieurs lobes. Au moyen d'un aggrandissement plus fort on peut constater à la construction de ses cellules, qu'elle est d'un type séreux.

En suivant dans des coupes en séries la glande, en allant vers le bec, on voit, que la substance diminue au bord antérieur du globe d'oeil, puis continue dans deux canaux excréteurs garnis d'un épithel cylindrique. Les canaux excréteurs se trouvent dans la longueur d'environ un cm tout près l'un de l'autre; au commencement dans la partie latérale de la paroi supérieure de la cavité nasale puis dans la paroi supérieure et latérale et enfin dans cette dernière vers le bas. (Fig. 3, *e, f*.)

Dans la coupe transversale du bec, (Fig. 1) représentée à la figure 3 et que nous devons nous représenter comme la partie de la figure 1 désignée par (*a*) se voit encore la coupe transversale d'un canal allongé vers le septum (*j*) et le fond (*d*). Ceci n'est pas autre que la

coupe tangente du canale excréteur s'ouvrant sur le septum à l'endroit où il a un deuxième courbement concave en avant, comme on le voit dans la fig. 1 (*Ds*). Le canal s'ouvrant sur le septum tourne par un canal courbé, en forme d'»S« *ren-*servé, vu d'en haut de la face latérale au fond, enfin s'ouvre près de la narine dans la cavité du nez. Le parcours de l'autre canal (*Dc*), fig. 1 est considérablement plus simple; il vient de la paroi latérale dans la conque inférieure du nez et s'ouvre de même près de la narine, au fond à la pointe inférieure de la conque, vis-à-vis de l'embouchure dans le septum. La position des deux canaux dans la coupe transversale du bec — conformément à la place désignée dans la fig. 1 par *c* — est montrée dans fig. 4 (*e, f, f₁, f₂*). Enfin la fig. 5, représentant la coupe transversale du bec immédiatement derrière les narines, fait voire l'embouchure des canaux (*e, f*) dans la cavité.

En d'écrivant la glande, il ne nous est pas possible de traiter ici des données connues, entrant en considération. Remarquons seulement, que dans les ouvrages à nous accessibles ne se rencontre

aucune donnée, suivant laquelle cette glande et les doubles canaux y conduisant auraient déjà été traités. Il fallait donc admettre que les morphologues n'ont pas connus la glande et tenaient à tort pour l'organe de Jacobson le canal excréteur s'ouvrant dans le septum (p. ex. Miháلكovics, 1897, I.). On en mentionnaient certaines parties comme des glandes nasales latérales.

Nous proposons pour la glande le nom *glandula-orbito-nasalis*, exprimant outre sa position sa jonction avec la cavité nasale; de ses canaux excréteurs nous appelons celui s'ouvrant sur le septum: *ductus septalis* et celui s'ouvrant sur la conque: *ductus conchalis*.

Après la connaissance morphologique de la glande, une question se pose de soi-même: quel en est le rôle? A cette question il semble que la réponse la plus acceptable est qu'elle est en rapport avec le vol. La glande décrite par nous produit chez les oiseaux, à l'endroit, où l'air pénètre avec violence dans la narine pendant le vol près de l'ouverture du nez, une sécrétion copieuse s'écoulant de deux côtés et qui, pendant le vol défend contre le dessèchement la cavité nasale.

AZ ORNITHOLOGIA ÉS A KERTÉSZET

ODULAKÓ madaraink, melyek úgy a szőlős, mint a gyümölcstermelő gazdának megbecsülhetetlen hasznót hajtanak, a következők: kékcinke (*Parus coeruleus* L.), széncinke (*Parus maior* L.), barátcinke (*Parus palustris* com. Bald), fenyvescinke (*Parus ater* L.), nyaktekeres (*Jynx torquilla* L.), csuszka (*Sitta europea caesia* Wolf), fakúsz (*Certhia familiaris* L.), seregély (*Sturnus vulgaris* L.), búbos banka (*Upupa epops* L.), kerti rozsdafarkú (*Erithacus phoenicurus* L.), házi rozsdafarkú (*Erithacus titys* L.), örvöslégykapó (*Muscicapa collaris* Bechst.), szürke légykapó (*Muscicapa grisola* L.), barázdabillegető (*Motacilla alba* L.), kis fakopács (*Dendrocopus minor* hortul. Brehm), nagy fakopács (*Dendroc. m. pinet.* Brehm), zöld küllő (*Picus viridis* L.), házi veréb (*Passer domesticus* L.), és a mezei veréb (*Passer montanus* L.). Ezen felsorolt odulakók nagyrésze átvonulóban fordul elő nálunk. Ősszel, amint az első hó a hegyekben leesik s amint az első zuzmó a fák gallyain megjelenik, a kis vándorok elindulnak enyhébb éghajlatú Alföldünk felé. Végigjárják szőlőinket, átkutatják gyümölcsöseinket. Itt azonban ezer és ezer veszélynek vannak kitéve. Mivel lakás, búvóhely és menhelyként szolgáló odvas

fákat nem találnak, — hisz az Alföldön százéves erdők már nincsenek — a hideg és ólmos esők és a ragadozók végtelen pusztítást visznek végbe soraikban, azonkívül éhen is sokan elvesznek. (E kis madárkák közül a széncinege naponta testsúlyának felét fogyasztja el különféle férgekből.) Ha már most e kis falánk állat zuzmó vagy eleség hiány miatt nem juthat eledelhez, és emberek által adott eleséget sem talál, fél nap alatt képes éhenhalni. Az említett madarak nagyrésze a rügyfakasztó tavasz beálltával, tehát éppen akkor, amidőn tulajdonképeni hasznos munkáját itt megkezdhetné, nyári szállására a nagy erdőségekbe vonul vissza, hogy ott a fakopácsok, harkályok által odvas fákba vájt oduikban családot alapíthassanak. Igen ám, csakhogy ezen erdőségekben bővelkedő területeinket nagyrészt szomszédaink tartják megszállva, kik ősi erdeinket sorra kiirtják s ezzel madárkánk fészkelő helyeit elpusztítják. Ilyenformán a minden férget megtaláló és felkutató hűséges kis barátaink halálra, pusztulásra vannak ítélve. S azt hiszem nem tévedés, ha a háború óta fellépett iszonyatos féregszaporulatot az odulakó madarak fentebb megokolt pusztulására vezetem vissza. Ennek megakadályozására, illetve hasznos odulakó madaraink szaporodásának elősegítése és ittartása érdekében, hogy tudniillik tavasszal ne vándoroljanak el, szükséges, hogy őket ősztől tavaszig bőségesen etessük és részükre lehetőleg már ősszel, de legkésőbb március közepéig mesterséges fészekodukat helyezzünk ki. Ha e két követelménynek eleget teszünk, úgy a vonulásban levő madarak (saját tapasztalatom szerint is) egész télen és évben itt maradnak és minden egyes fát naponta többször átvizsgálva, rengeteg férget pusztítanak el; rossz idő és éjnek idején az odukba huzódnak, miáltal a hidegtől és az éjjeli ragadozók támadásától megóvatnak. Az ősszel kihelyezett negyven darab széncinege-odu már mind lakott volt. Minden katasztrális holdra legalább is 15 odu szükséges. Ha nem akarjuk egyszerre az egész területet odukkal ellátni, úgy célszerű előbb a ház vagy tanya közelében levő fákat sűrűn betelepíteni. Nagy területen ritkán elszórt oduk kihelyezésének nincs kellő eredménye. A felállítás előtt feltétlenül szükséges kb. 10 dekás szalonnadarabokat erősítve az ereszték alá, a verenda gerendájára az ablak fölé stb. kifüggeszteni és amikor az oduk és etetők megérkeznek, az etetőkön is tartsunk állandóan ilyen csüngő szalonnadarabokat, mert akkor a már ismert eleség révén az etetőket azonnal és bizalommal megszállják. Az első etetőhelyen továbbra sem hiányozzanak a csüngő szalonnadarabok. A kifüggesztés módjára, az oduk kezelésére annyit azonban mégis megemlítek, hogy az odu fedelét záró ideiglenes szegek kihelyezés előtt eltávolítandók, az odukba félmarék szárazhomok és ugyanannyi fűrészpor teendő. Az oduk 6 cm-es szeggel, falra, fára, ereszek alá úgy szegezendők fel, hogy lehetőleg függőleges helyzetben és semmiesetre sem hanyatt dőlve, szilárdan függjenek (mozgó oduba madár nem fészkel). Röplyukuk mindenfelé, csak északnak nem nézhet, mely előtt egy-két méter szabad útnak kell lenni, hogy oda könnyen berepülhessen. E madárkák nagyon szeretik a szalonnát, diót, tők-, napraforgó-, kenderköles-, cirokmagot. Ezeknek keveréke forró birka fagygyúba gyúrva, adja a madárkalácsot, mely így házilag is előállítható. A kis ablaktetőket, szőlőnk határán, magas fák tetejére dróttal erősítve, igen jó eredménnyel használtam csalogatónak. Öt kg. madárkalács szalonnapótlékkal öt-hat etetőhöz egy tételre elegendő. Az odukat gyakran vizsgálhatjuk, hogy milyen madár jár bele, azonban a verebet célszerűbb akkor elpusztítani, ha már négy-öt tojását lerakta. Különben a mezei veréb majdnem egyformán hasznos a széncinegével. A széncinege egy nyáron két-háromszor is költ a 8—14 fiókát. Ha az első fészek maradványát

kiröpítés után kihúzzuk, úgy bizton költ ugyanazon oduban kétszer is. Ahol a macskák veszélyeztetik a fészekalj biztonságát, ott a röplyuk 10 cm-es körzetben és az odutető kádárszöggel kiverendő. Téves az a hiedelem, hogy az odulakó madarak a méhésznek ellenségei. A legújabban megejtett tudományos vizsgálat tanúsága szerint csak a hereméheket eszik meg elenyésző kis mértékben, ellenben nagy szolgálatot tesznek a méhésznek a viaszmosoly és hangyák elpusztításával. A fakopács okoz egyedül számbavehető kárt bennük, azonban dróthálóval ez ellen is könnyen védekezhetünk.

MURAKÖZY DEZSŐ,
gyümölcs- és szőlőgazdától (Lakytelek)

ORNITHOLOGY
AND GARDENING
BY DESIDERIUS MURAKÖZY,
ORCHARD AND VINEYARD
OWNER AT LAKYTELEK

OUR cave-dwelling birds which are so beneficial to the orchards and vineyard are the following:

Parus coeruleus L., *Parus maior* L., *Parus palustris* comm. Bald., *Parus ater* L., *Jynx torquilla* L., *Sitta europaea caesia* Wolf, *Certhia familiaris* L., *Sturnus vulgaris* L., *Upupa epops* L., *Erithacus phoenicurus* L., *Erithacus tytis* L., *Muscicapa collaris* Bechst., *Muscicapa grisola* L., *Motacilla alba* L., *Dendrocopos minor hortul.* Brehm., *Dendrocopos maior pinetorum* Brehm., *Picus viridis* L., *Passer domesticus* L. and the *Passer montanus* L. The greater number of these birds are birds of passage in our country. In Autumn when the first snow falls, they draw southwards to the warmer Hungarian Alföld. There as they do not find hollow trees for shelter and abode much harm is done to them by the cold weather, sleet, and beasts of prey. Many of them starve. The *Parus maior* L. devours about half of its weight in insects. When there is the greatest want for them they leave us and settle in the great forests which are now occupied by our neighbours who are systematically rooting out our primeval forests. Consequently, in want of nesting places, these little birds are sentenced to death. The anor-

mous increase of all kinds of insects and worms in the latter years is attributed to this circumstance. In order to retain these useful helpers of the fruit and grape-growers artificial caves are constructed and placed all over the fields, about 15 to each catastral yoke. To attract the birds to these caves, small pieces of bacon are fastened in front of them and a food is prepared of nuts, pumpkin kernels, sunflower-seed, linseed, millet-seed mixed with mutton-suet and put into and around the caves to feed them and keep them alive during the winter. By this method the birds get so much accustomed to such places that they do not leave it anymore and in fact, the *Parus maior* L., for instance, breeds twice a year. They do not do any damage to the bees, catching and eating the drones only. The *Dendrocopos major pinetorum* Brehm is the only one which may cause considerable harm, but by putting up wire nets, we can prevent even this.

ORNITHOLOGIE u. GARTENBAU
VON DESIDERIUS MURAKÖZY
(LAKYTELEK)

DIE Höhlenbewohner unserer Vogelwelt, welche sowohl dem Wein- wie auch dem Obstbauer Nutzen bringen, sind folgende: Blaumeise (*Parus coeruleus* L.), Kohlmeise (*Parus maior* L.), Nonnenmeise (*Parus palustris* com. Bald.), Tannenmeise (*Parus ater* L.), Wendehals

(*Iynx torquilla* L.), Kleiber (*Sitta europaea caesia* Wolf), Baumläufer (*Certhia familiaris* L.), Star (*Sturnus vulgaris* L.), Wiedehopf (*Upupa epops* L.), Gartenrotschwanz (*Erithacus phoenicurus* L.), Hausrotschwanz (*Erithacus titys* L.), Halsbandfliegenfänger (*Muscicapa collaris* Bechst.), Grauer Fliegenfänger (*Muscicapa grisola* L.), Weisse Bachstelze (*Motacilla alba* L.), Kleiner Buntspecht (*Dendrocopus minor hortul.* Brehm), Grosser Buntspecht (*Dendrocopus maior pinctorum* Brehm), Grünspecht (*Picus viridis* L.), Haussperling (*Passer domesticus* L.) und Feldsperling (*Passer montanus* L.). Ein grosser Teil der hier aufgezählten Höhlenbrüter kommt bei uns auf dem Durchzuge vor. Im Herbste, nach dem ersten Schneefall, wandern sie nach unserem klimatisch wärmeren Alföld. Da sie hohle Bäume, welche ihnen als Schutz dienen und wo sie sich verstecken könnten, nicht finden, werden ihrer viele von den kalten und schweren Regen, sowie von den Raubtieren vernichtet. Viele sterben auch vor Hunger. Die Kohlmeise verzehrt z. B. täglich die Hälfte ihres Körpergewichtes an verschiedener Kerfe. Wenn sie uns am nötigsten wären, wandern sie in die grossen Wälder, welche unsere Nachbarn besetzt halten, die unsere Urwälder der Reihe nach ausrodern. So sind diese kleinen Vögelchen mangels Nisthöhlen zum Aussterben verurteilt. Die seit dem Kriege entstandene starke Insektenvermehrung ist hierauf zurückzuführen. Um diese nützlichen Arbeiter des Gärtners und Weinbauers festzuhalten, wurden künstliche Höhlen, und zwar etwa 15 Stück per Katastralzoch, ausgehängt. Damit die Vögelchen zeitlich dorthin gewöhnt werden, wurden im Winter Speckstückchen auf Fäden gebunden ausgehängt, aber auch Nüsse, Kürbiskerne, Sonnenblumenkerne, Hanf-, Hirse- und Cypersamen mit warmem Hammeltalg vermischt und als Winterfutter gereicht. Die Vögelchen gewöhnen sich derart an die Gegend, dass sie nicht

mehr wegstreichen, die Kohlmeise z. B. brütet sogar jährlich 2–3mal. Dem Bienenzüchter verursachen sie keinen Schaden und vertilgen bloss die Drohnen. Nur der Buntspecht kann bemerkbar schädlich werden, dem man aber durch Vorhängen eines Drahtnetzes steuern kann.

L'ORNITOLOGIA ED IL GIARDINAGGIO DEL FRUTTICULTORE E VITICULTORE
DI DESIDERIO MURAKÖZY
LAKYTELEK

I NOSTRI uccelli da siepe, che recano un utile incalcolabile tanto ai viticoltori quanto ai frutticultori, sono i seguenti: *Parus coeruleus* L., *Parus maior* L., *Parus palust. com. Bald.*, *Parus ater* L., *Iynx torquilla* L., *Sitta europaea caesia* Wolf, *Certhia familiaris* L., *Sturnus vulgaris* L., *Upupa epops* L., *Erithacus phoenicurus* L., *Erithacus titys* L., *Muscicapa collaris* Bechst., *Muscicapa grisola* L., *Motacilla alba* L., *Dendrocopus minor hortul.* Brehm, *Dendrocopus maior pinctorum* Brehm, *Picus viridis* L., *Passer domesticus* L., *Passer montanus* L.

Gran parte di questi sono uccelli di passo. In autunno, all'apparire della prima neve, emigrano verso il nostro Alföld di temperatura più mite. Non trovando degli alberi incavati, che potessero servire come ricovero o nascondiglio, il freddo, la pioggia gelata e gli animali rapaci fanno una grande strage tra essi. La cinciallegra, ad esempio, consuma giornalmente varie specie di vermi per una quantità uguale alla metà del loro corpo. Quando ci sarebbe il più grande bisogno di essi, emigrano nelle vaste foreste che sono occupate dai nostri vicini, i quali, alla loro volta, le distruggono sistematicamente. E così, in mancanza di nidi incavati, questi piccoli uccelli sono condannati a morte. Questa è la ragione del notevole aumento dei

vermi che si verifica dopo la guerra. Affinchè questi utili operai del giardiniere e del viticoltore non se ne vadano, vengono collocate delle cavità artificiali e precisamente circa una quindicina su ogni arpeno catastrale. Per abitarvili tempestivamente d'inverno vengono appesi sul posto dei pezzettini di lardo, noci, semi di zucca, di girasole, canapa, miglio e semi di sagina mescolati con sego caldo di pecora. Questo costituisce il loro alimento invernale. Gli uccelli si abituano talmente alla regione, che non l'abbandonano più. Anzi la cinciallegra, ad esempio, cova due ed anche tre volte all'anno. All'agricoltura non producono alcun danno, perchè non mangiano che i fuchi. Tra essi il solo *Dendrocopus maior pinetorum* Brehm produce dei danni degni rilievo, ma con una rete di filo metallico non è difficile collocarvi una buona difesa.

L'ORNITHOLOGIE
ET L'HORTICULTURE
PAR Désiré MURAKÖZY
LAKYTELEK

Nos oiseaux habitant les arbres creux, lesquels sont d'une grande utilité aux viticulteurs et aux arboriculteurs fruitiers, sont les suivants:

Le *Parus coeruleus* L., le *Parus maior* L., le *Parus palustris communis* Bald., le *Parus ater* L., la *Jynx torquilla* L., la *Sitta europaea caesi* a Wolf, la *Certhia familiaris* L., le *Sturnus vulgaris* L., la *Upupa epops* L., le *Erithacus phoenicurus* L., le *Erithacus titys* L., la *Muscicapa collaris* Bechst., la *Muscicapa grisola* L., la *Motacilla alba* L., le *Dendrocopus minor hortul.* Brehm, le *Dendrocopus maior pinetorum* Brehm, le *Picus viridis* L., le

Passer domesticus L. et le *Passer montanus* L. La plupart des oiseaux nommés ci-dessus, sont chez nous des oiseaux de passage. A l'automne lorsque tombe la première neige, ils passent vers notre Alföld au climat plus doux. Ne trouvant pas des arbres creux pour se cacher et pour se réfugier, les pluies froides et le verglas, puis les animaux nuisibles en tuent une grande quantité. Beaucoup d'entre eux meurent de faim. Le *Parus maior* L. a besoin de différents vers d'à peu près la moitié de son poids pour jour. Lorsque nous aurions le plus grand besoin d'eux, ils passent dans les grandes forêts, données par le traité de paix à nos voisins qui extirpent nos forêts antiques, l'une après l'autre.

Ainsi, ces petits oiseaux sont, faute de nids, condamnés à mort. A cette circonstance peut être ramenée l'augmentation des vers depuis la guerre. Pour retenir ces ouvriers utiles du jardinier et du viticulteur, on place des nids artificiels à peu près 15 par arpent cadastral et pour les y accoutumer à temps, on met à cet endroit en hiver de petits morceaux de lard, et même on mêle des noix de la courge, de soleils, du chanvre, du millet et du sorgho à suif de mouton chaud, comme aliment hivernal. Les oiseaux s'accoutument si bien à la contrée qu'ils n'émigrent plus; p. e. la mésange noire couve deux, même trois fois par an.

Aux apiculteurs ils ne font aucun dommage, ne mangeant que les fauxbourdons. Comme exception il faut mentionner le pivert, lequel fait bien un dommage considérable, mais contre lequel on ne peut se défendre que par l'emploi d'un filet de fer.

ERDÉLY BAGLYAI

ERDÉLY arculatja ma már egészen más, mint volt ezelőtt 10—12 évvel. Ha a közelmúlt évek nem is tudták megváltoztatni a területek tulajdonképeni külsejét, ez csupán annak köszönhető, hogy az illetékes tényezők ilyen mélyreható változást, átalakítást előidézni képtelenek voltak!

Nem is ebben kell keresni a megváltozott viszonyokat! Hanem azokban a néhaivá vált gyönyörű őserdőkben, lettek légyen fenyő, bükk vagy tölgy, melyek Erdély festőien tagolt tájainak a mindenkori szépségét, a fenségesség jellegét megadták. Ma már csak hozzáférhetetlen havasaink egyes pontjain látunk maradványokat, melyek még ideig-óráig dacolnak a technika eszközeivel. Egyebütt sűrű bozótok, áttörhetetlen szeder-sűrűségek és végeláthatatlan málnavészek, 1—1 villámsujtotta vagy elnyomorodott fa, mint mér földkövei az emberi kultúra esztelen rohanásának! Hogy ez a programmszerű erdőpusztítás nem maradhatott hatás nélkül a madárvilágra, az nagyon is kézenfekvő. Nagy területekről egyes fajok eltűntek, mások a legmagasabb pontokra húzódtak fel, hol egyelőre még megtalálhatják, változott körülmények mellett is, életfeltételeiket.

Aránylag legjobban jártak azok a fajok, melyek az erdei és alhavasi tájak sűrűségeit, cihereit lakják, ezek számban határozottan megsaporodtak, a nekik megfelelő területek aránytalan gyarapodásával párhuzamban.

Ez alkalommal nem lehet céлом, hogy ezt a visszahatást az egész erdélyi ornis szempontjából mutassam be, egyelőre csupán Erdély bagolyféléivel kívánok foglalkozni.

* * *

A nagy fülesbagoly uhu, buhu, suholy (*Bubo ignavus* Forst) már régen halálra van ítéelve. Több munkában olvastam úgy tüntetve fel, mint amely a rohanó emberi kultúra következtéseképpen rövidesen kipusztul. Hát ettől egyelőre nincs mit félni! Mindaddig, míg a déli és keleti Kárpátok sziklaszakadécai, kőodvaikkal és barlangjaikkal helyt állanak, addig a nagy suholy fennmaradása feltétlen biztosítva van.

Egy bizonyos! Ez a madár legszívesebben közép magas hegységeink (800—1000 m) nagy erdeit lakta, tehát éppen ott élt, mely területet a futólag ecsetelt változás tetőtől talpig felforgatott.

Egy részük tehát felvonult a havasi régióba s ott sziklák között ütötte fel új tanyáját. Megélhetését biztosítják a mókus (*Sciurus vulg.* L.), a pele (*Mioxus glis* L.) és túlnyomóan a madárság. Kisebb részük lehúzódott olyan kisebb erdőkbe, hol azelőtt soha látni nem lehetett, s innen van, hogy pl. Kis-Küküllő megye több apró erdejében, s pár ízben szőlőiben is, találták fészkelve.

Ezt a »térhódítást« sokan annak tulajdonítják, hogy madarunk észrevehetően szaporodik, ez azonban csak látszólagos s csupán annak az új elhelyezkedésnek folyománya, mely eddigi költőterületei közbenső régiójának kényszerű feladásából spontán következik.

A dombvidékre lehúzódott uhuk a sündisznóban (*Erinaceus Europaeus* L.) nagy pusztítást visznek végbe s fészkeik tájékán nagy mennyiségben hevernek az összeaszott, tüskés bőrmaradványok.

Fészkelő párok a csiki havasokon, a Hargittán, a Cziblesen, Brassó vidékén még mindig bőven akadnak.

* * *

Nagyságra jön az uhu után az urali vagy hosszúfarkú bagoly (*Syrnium uralense* Pall). Előfordulása szélsőséges. Egyik évben alig kerül szem elé, másik évben csaknem tömegesen jelentkezik. Erdély egész területén megfordul, ahol csak erdős területek vannak, leginkább november hóban mutatkozik, mikor is a vízmenti kisebb berkekbe is elvetődik, de lőtték már falun, szérűskertben is. Telente mindig felszaporodik, valószínűleg az északkeleti irányból vidékeinkre leözönlő példányokkal. Fészkeléséről mindössze egy adatom van Erdély területéről. 1892. év május havában Korond község havasán (Udvarhely megye) egy fiatal példányt fogtak, melyet 2 évig tartottam fogságban, később áttörte ketrece lécfalát s megszökött. A fészek vihartól egymásra döntött fenyőtörzsek törmeléke között volt, minden oldalról jól védett zugban, s körülötte 3 egyenlőtlenül fejlett fiatal, melyek közül a legfiatalabbik, alig 8 cm hosszú farokkal, az én birtokomba került. Minden igyekezetem dacára e fajnak nemcsak hogy erdélyi tojását nem kaptam, de további fészkelési eseteire sem tudtam minden kétséget kizáró adatokat kapni.

Tekintettel arra, hogy északkeletről nagy mennyiségben látogatja évenként hazánkat, dacára, hogy telente nagyon sok kerül puskacső elé, mégis e faj előfordulása s fennmaradása mindaddig biztosítva van, míg északi költőterületeit valamelyes katasztrofális változás hátrányosan nem befolyásolja.

Az urali bagolyhoz nemcsak rendszertanilag, de morfológiailag is legközelebb áll a nála jóval kisebb macskabagoly vagy erdei bagoly (*Syrnium aluco* L.). Egész Erdély területén előfordul váltakozó bőségben. Vén, odvas fákban bővelkedő s lakott helyekhez közeleső erdőkben él. Leginkább odvas tölgyekben, bükkökben vagy diófákban telepszik meg, épp olyan gyakran azonban vén fűzfákban is. Vörös változványai (*Syrnium stridulum* L.) éppoly gyakoriak, mint maga a típus. Kérdéses, hogy vajjon a mimikrizmus egy gyakori esetével állunk-e szemben, tény azonban az, hogy a róka-vörös példányok nagy többsége tölgyesekből kerül elő.

Magas hóállás mellett tömegesen húzódik le a völgyekbe s falvak közelébe. Legnagyobb ellensége a hamvas varjú (*Corvus cornix* L.), mely az odvából kizavart és a napfényben vagy hóvilágítástól elvakult állatot a földre veri s ott megöli. 1914. év januárjában 32 db széttépett *aluco* maradványát találtam csupán a Dicsőszentmárton körüli szőlőkben. Több eset szemem előtt játszódott le, mielőtt közbeléphettem volna.

Az erdőirtás e madarat nagyon közelről érintette, rohamos apadása várható, mert az emberi lakások közelségére, gyümölcsösökre, szőlőkre lett utalva, itt pedig sem embernek, sem állatnak kíméletére nem számíthat. Sajnos, gyakran látjuk faluhelyen kukoricakasok oldalára vagy kapukra kiszégezve. A számbeli visszaesés már most észrevehető.

* * *

Ha már emberi lakok közelségében járunk, nézzük meg, hogyan is állunk a lángbagollyal, a (*Strix flammea* L.)?

Előfordulását rövidesen jellemezhetjük. Vertikális irányban minél magasabbra megyünk, annál szórványosabb, úgyszintén erdős területeken is, ellenben a sík-

ságon és az erdőtelen, hullámos »mezőségen« mindennapos jelenség. Kemény, szigorú telek délebbre szorítják s csak március hozza őket vissza újból. Számuk nagyon változó, néha tömegesen mutatkozik, mint az idén is, más alkalmakkor csak néhány párban. Előszertettel templomok padlásait lakja, de egyetlen esetben odvas fűzben is találtam fészkelve (1895) Sárd mellett, Alsó-Fehér megyében, (*Upupa epops*-szal L.) egyazon oduban. Két esetben preparáltam 1–1 gyönyörű meridionalist hófehér ventralis színezéssel. Rejtett életmódja fennmaradásának legmegnyugtatóbb biztosítója.

A lángbagollyal mindenben azonos területeken él és szaporodik a kuvik, vagy mint itt közönségesen nevezik, a halálmadár (*Athene noctua* Bp.).

Most valahogyan úgy állunk vele, hogy sem közönségesnek, sem ritkának nem mondhatjuk. Valamikor Dicsőszentmártonban és környékén nagyon közönséges volt. A táviróvezeték oszlopain estenden 4–5 példányt lehetett egyazon pontról látni. Tény, hogy a kultúrában nagy ellenségét látja. Nem tud megalkudni sem a modern építkezéssel, sem a földgázfűtéssel. A csendes faluhelyeken, melyek szomszédságában nagy gyümölcsösök és szőlők vannak, ma is igen jól érzi magát. Előszertettel vén diófákban, fűzekben és gyümölcsfákban költ s csak ritkán épületben. Találtam már a (*Merops apiaster* L.) előző évi üregében is, valamint magas földszakadások palarétegei között csókákkal (*Colaeus monedula* L.) és vörös vércsével (*Cerchneis tinunculus* L.) társulva.

Egy oológiai szempontból szokatlan esetet kell itt rövidesen megemlítenem. 1908 május 12-én Kis-Küküllő megyében, Völc község határában, egy nagyobb kiterjedésű, félreeső, csendes, lankás teknőben, melyben csak szétszórt vadkörtefák voltak gyéren, s amely egyúttal marhalegelő is volt, 23 (!) lakott kuvikfészket találtam. Ebből 14-et saját magam vizsgáltam át, valamennyiben 5–6 tojás volt. A kuviknak ilyen telepesnek mondható fészkeléséről azóta sem olvastam, sem magam nem tapasztaltam többé soha.

Erdőben soha és sehol nem láttam, így az erdők pusztulása sem közvetve, sem közvetlen nem érinti; másrészt nappal is óvatos lévén, gondosan tud vigyázni arra, hogy saját biztonságát megóvja.

* * *

Egyetlen erdélyi bagolyfaj sem örvend olyan általános elterjedésnek, mint az erdei fülesbagoly (*Asio otus* L.).

Erdőkben, berkekben, ligetekben, parkokban, nagyobb kertekben mindenütt előjön, ahol az ő »szálláscsinálói«, a szarka (*Pica rustica* Scop.) és a hamvas varjú (*Corvus cornix* L.) is előfordulnak. Madarunk még kivételesen sem épít fészket, hanem az említett fajok régi fészkeit veszi birtokba, különös előszertettel az olyan régi szarkafészkeket, melyek csaknem járhatatlan sűrűségekben épültek. Abban az időben, mikor nálunk a normálisan lefolyó szalonkavonulás vége felé jár, fészkelje 6–7 tojással már teljes.

Az erdőirtások nyomán felsarjadt sűrűségek biológiai sajátosságainak nagyon is kedvezőek lévén, successiv szaporodása mindenütt konstatálható. Telenként 20–50-es csoportokba verődik s a nappalt egy és ugyanazon a helyen, fenyőcsoportokon, vagy sűrűlombú fiatalabb tölgyfákon tölti. A hamvas varjú (*Corvus cornix* L.) és a héja (*Astur palumbarius* L.) épp olyan esküdt ellensége, mint a (*Syrnium aluco*-nak L.).

* * *

Az erdei fülesbagolynak északi testvére a mocsári, réti, nádi vagy rövidfülű bagoly, az (*Asio brachiotus* Forst) csak szeptember végén kezd jelentkezni nálunk kisebb társaságokban és évente nagyon változó mennyiségben. Megjelenése és mennyisége mindig az Arvicolák kisebb-nagyobb tömegű fellépésével kapcsolatos. Ezelőtt 8–10 évvel csaknem kizárólagosan a lankás hegyoldalak lakója volt, hol a galagonya (*Crataegus*) és kökény (*Prunus spinosa*) bokrai körött dúsan nőtt a gyalog bodza (*Sambucus ebulus*) és bogáncs (*Cirsium*). Hajtó kutyáink vadászat közben sokszor 80–100 darabot vertek fel aránylag kis területről.

Ma ezekről a helyekről, melyeket a hihetetlen mennyiségben felszaporodott juhnyájak naponta többször is össze-vissza járnak, eltűnt.

Visszavonult a nádasok belsejébe (széleit ennek is összejárják a juhok), még inkább egyéves erdei vágások dúsan felsarjadt növényzete közé vagy kipusztult szőlőkbe. Az első jelentékenyebb hóesés délebbre űzi, így decemberen túl nem igen találkozunk vele. Erdélyben való fészkelésre még kivételesen sem marad vissza egyetlen pár sem.

Torda mellett egy ízben egy teljesen fehér alapszínű példányt lőttem, így tehát, ritkán bár, de az (*Asio brachyotus aegolius* Pall.) változat is előjön.

* * *

Erdélynek különösen azon pontjain, hol kiterjedt gyümölcstermelést űznek, így Kolozsváron, Beszterce vidékén, Kis-Küküllő és Maros-Torda több községében, jelentékeny mennyiségben szokott, különösen tavasszal átvonulni a füles kuvik (*Scops giu* New.). Költésre azonban nagyon szétszóródnak. Borús-derős napokon tompa »tyu-tyu-tyu« hangját folyton hallani. Költésre meglehetősen magasra felhatol a hegyek közé, így 1912 július 12-én Borszék-fürdő fölött találtam egy vadalmafában pelyhes fiataljait, egy fenyves közvetlen szélén. Fészkelve találtam: Kolozsváron, Besztercén, Dicsőszentmártonban, Csáváson, Kibéden, Hodgyán június 10-iki átlagos középidejében. A szakirodalom ötös fészkaljakat is említ, én azonban négyenél erősebbet nem találtam soha. Az erdők pusztulása nem igen fogja amúgy is szórványos előfordulását befolyásolni, mert gyümölcsfákban és nyárfák szűk odvaiban fészkel előszeretettel.

* * *

A baglyok között talán egyetlen egy sem folytat olyan csendes, félrevonult életmódot, mint a gatyás kuvik (*Nyctala Tengmalmi* Gm.).

A madár maga nagyon óvatos, előfordulása fölötté gyér, legalább nálunk Erdélyben, így tehát nem csoda, ha nagyon keveset mondhatok róla.

Nálunk fészkeléséről semmi adatom, gyűjteményem összes fészkaljai Finnlandból, Laplandból és a Pitea-elf vidékéről valók. Lőtt példány is csak egy volt kezeim között, melyet Kibéden, Maros-Torda megyében lőttem 1908 február 20-án.

Az előbbinél jóval gyakoribb, de azért még mindig igen ritka állat a törpe kuvik vagy verébbagoly (*Glaucidium passerinum* L.).

A rendelkezésemre álló irodalmi feljegyzések és saját adataim alapján annyit mondhatok róla, hogy a gyergyói havasok és a Hargitta bükkőseiben fordul elő. Magam három példányt tömtem, melyeket Kápolnás-Oláhfalu határában 1893

április havában, egy nagy bükkerdő közvetlen szomszédságában elterülő fiatal fenyvesben, szalonkázás közben lőtt Héjjas Kálmán akkori székelyudvarhelyi erdőgondnok. Ezekből egy példány valamelyik székelyudvarhelyi, egy példány pedig valamelyik pécsi középiskola gyűjteményében van. Bordán István barátom szóbeli közlése alapján említhetem, hogy állítólag Petrozsény közelében is többször előkerült. Dr. br. Mannsberg Arved Sammereyer adatai alapján gyakorinak (?) mondja a gyergyói és görgényi havasok lejtőin. Zeyk Miklós említi, hogy Buda Elek, Stetter, Knöpfler és saját gyűjteményeiben levő példányok Hunyad megyéből Zalathna környékéről valók. Ő maga azonban e fajt szabadon sohasem látta.

Minden valószínűség szerint a havasalji bükkök harkályoktól ácsolt odvaiban költ. Tekintettel arra, hogy a bökkösök helyzetüknél fogva nem minden helyen és ponton termelhetők ki, remélhető, hogy ezekben a kényszerűségből meghagyott rezervátumokban, az itt-ott meglévő néhány pár, ha lassan is, de zavartalanul fog tovább szaporodni.

40 év óta minden igyekezetem, hogy e fajból autentikus fészekaljat, vagy legálább is néhány tojást kaphassak, meddő maradt.

* * *

Nagyjában és dióhéjban közöltem is a fentiekben mindazt, amit mi Erdélyben zoogeographiai tekintetben baglyainkról tudunk.

Még csupán annyi volna hátra, hogy a szentegyházaskoléhfalvi öreg vadászoknak előttem tett s többször megismételt, egy idevonatkozó reminiscenciáját szóvá tegyem. Több alkalommal említették ugyanis, hogy fiatal ember korukban (1850 körül) a csikmadarasi Hargitta és a csikcsicsói »Büdösgödör« közt elterülő fátalán és bokornélküli plátón, hol csak a *Cetraria islandica* nő hihetetlen mennyiségben, egy késő őszi medvevadászat alkalmával egy nagy, hófehér baglyot vertek fel a földről, melyet azonban előltöltő puskáikkal, sörét hiányában, már rendkívüli vadsága miatt is, elejteni nem tudtak. Ha az adatokat (időpont, tartózkodási hely, a madár színe, vadsága stb.) egybevetjük, megállapítható, még pedig teljes bizonyossággal, hogy a kérdéses madár csak a hóbagoly (*Nyctea nivea* Gray) lehetett. Fájdalom, e ritka és szép madárról több adatom nincs, s ez az egy is a tudomány szempontjából, mely kézzelfogható bizonyítékokat kíván, alig több a semminél!

Egyetlenegy bagolyfaja van Magyarországnak, melyről Erdély területéről semmi adatom nincsen, s ez a karvalybagoly (*Nyctea ulula* L.), mely azonban a többi közép-európai ország területére is csak elvétve, ritkán vetődik le.

DOBOI DOBAY LÁSZLÓ, Dicsőszentmárton

THE OWLS OF TRANSYLVANIA
BY LADISLAS OF DOBAY,
DICSŐSZENTMÁRTON

THE forestry of Transylvania has undergone a great change during the last decade, as most of the magnificent old forests, which have lent so majestic an

appearance to the country have disappeared entirely. The fir trees and oaks served industrial purposes whereas the beeches were cut down to supply Roumania with fuel. The rooting out of the forests have brought along great changes also from the point of view of ornithology.

Some birdspecies have entirely vanished from these regions and others have drawn away to lower or higher regions.

The author wishes to deal with the owls of Transsylvania only and states the effects of the eradication of the forests in the following:

The *Bubo ignavus* Forst, was in the first place affected by the above described conditions. Capable of adaptation it drew away to other regions. Its number did not decrease and their existence is not endangered.

The *Syrnium uralense* Pall. is sporadically steady and we also have several data in regard to their nestling ways. Its number increases considerably especially in November by many of these birds then arriving to this country for the winter. As long as the northern breeding regions are untouched its occurrence in Transsylvania is safe.

The *Syrnium aluco* L. and its variation the *Syrnium stridulum* L. is a quiet-loving modest bird. The rooting out of the woods drove it into the neighbourhood of inhabited regions where they have men and animals against them. They are unmercifully persecuted and their number is steadily declining.

The occurrence of the *Strix flammea* L. is varying. It prefers woodless hills to forests and always nests in houses, very rarely in the hollows of trees. I found one case only when it nested in the hollow of willows (*salix*) in symbiosis with *Upupa epops* L. The eradication of forests does not influence it as its mode of living is seclusive; its existence is safe.

Athene noctua Bp. In general the same may be said of this species as well, the only difference being that it builds its nest in the neighbourhood of houses in the hollow of willows and fruit trees as well as in houses. Author found in the county of Kisküküllő in the year of 1908 on a pasture, covered with wild pear trees, 23

nests with 5—6 eggs in each. He also found this species in *Merops apiaster* L. holes in the centre of an inhabited colony. The eradication of woods has no influence on this bird as it is very cautious and wakeful, therefore, its existence is not menaced.

Asio otus L. is the commonest hilspeciowl in whole Transsylvania. The coppices and thickets growing abundantly on forest clearances are very good places for breeding and they increase in number wonderfully. During the winter they live in groups of 20—25 and spend the winter in fir-clusters.

Asio brachyotus Forst., is a northern guest, does not breed in our country. It occurs sometimes in great numbers on our woods and bush-covered hill slopes but the snow presses it southward. It withdraws before the flocks of pasturing sheep into the young forest-glens. Being a guest in our country its slower or quicker occurrence is regulated by the number of field-gnawers.

Scops giu New. is a steady inhabitant of Transsylvania especially in fruit growing regions. Its occurrence is sporadic and nowhere common. It breeds in the narrow hollows of fruit trees and poplars. The cutting down of forest has no influence whatever on their existence.

Nyctale Tengmalmi Gm. is the rarest owl of Transsylvania, the occurrence of which has been noticed in one single case only by the author.

Glaucidium passerinum L. is a rare kind. Its occurrence be more numerous than proved by experience as its seclusive way of living and small size escapes observation. The Hargitta mountains the Csiki snow-capped hills, the Retyezát and the neighbourhood of Zalathna shelter it. The high woodland which cannot be exploited on account of their situation safeguard its existence.

Nyctea nivea Gray. We have not a single data concerning this bird. The author refers to one case only mentioned by hunters of Szentgyházás-Oláhfalú who are said of having seen during a bear-hunting a white owl which, owing to its timidity and the lack of small shot, could not be bagged. Judging by the description of appearance, place of living and behaviour of the bird in question it must have been a *Nyctea nivea* Gray. The author further mentions the *Nyctea ulula* L. as the only owl species on which Transsylvania cannot furnish any information.

DIE EULEN SIEBENBÜRGENS
MITGETEILT VON
LADISLAUS VON DOBAY
DICSÓSZENTMÁRTON

Die Waldwirtschaft Siebenbürgens veränderte sich im letzten Jahrzehnt sehr stark, da ihre prachtvollen Hochwälder, die sehr vielen Gegenden einen erhabenen Charakter verliehen, heute bereits gänzlich verschwunden sind; die Nadel- und Eichenwälder aus gewerblichen Gründen, die Buchenwälder aber um als Heizmaterial zu dienen, und zwar fast ausschliesslich für Alt-Rumänien. Diese Wälderdevastierung zog auch ornithologisch betrachtet, grosse Veränderungen nach sich. Viele Arten verschwanden aus den ausgerodeten Gebieten, andere zogen in niedriger oder höher gelegene Regionen. Einige Arten vermehrten sich, bei anderen ist ein merklicher Rückfall des Bestandes zu verzeichnen. Verfasser will sich diesmal nur auf die Eulen Siebenbürgens beschränken. Den Uhu (*Bubo ignavus* Forst) berührten die oben geschilderten Veränderungen am empfindlichsten. Da er sich den Verhältnissen anzupassen versteht, verlegte er seinen Wohnsitz in höher oder niedriger liegende Gebiete. Bisheriger Bestand unverändert, seine Ausrottung ist noch nicht

zu befürchten. Die Uraleule (*Syrnium uralense* Pall.) ist hie und da Standvogel und auch über ihr Horsten besitzen wir mehrere Daten. Ihre Zahl vermehrt sich durch die im Winter, besonders im November herstreichenden beträchtlich. Solange ihre nördlichen Wohngebiete unberührt bleiben, ist ihr Vorkommen in Siebenbürgen gesichert. Der Waldkauz (*Syrnium aluco* L.) und seine Varietät: *Syrnium stridulum* L. verlangen absolute Ruhe. Die Waldrodungen veranlassten ihn, die unmittelbare Nähe bewohnter Gebiete aufzusuchen, und jetzt wird er von Menschen und Tieren arg verfolgt. Schutz wird ihm nicht gewährt. Sein Bestand geht rasch zurück. Schleiereule (*Strix flammea* L.). Bestand veränderlich. Das waldlose Hügelland wird von ihr in grösserer Anzahl, als die Bergregion, bewohnt. Horstet immer in Gebäuden. Sehr selten in hohlen Bäumen; so fand ich sie einmal in einer Weide mit dem Wiedehopfe (*Upupa epops*) in Symbiose. Die Ausrottung der Wälder beeinflusst ihren Bestand nicht, weil ihre Lebensweise von Natur aus eine sehr versteckte ist, wird ihr Weiterbestehen nicht gefährdet. Steinkauz (*Athene noctua* Bp.). Im allgemeinen gilt auch für diese Art, was von der früheren gesagt wurde. Der einzige Unterschied besteht darin, dass der Steinkauz sich ebenso gerne in hohlen Weiden bei den Häusern und in Obstbäumen ansiedelt, als in Wohnungen. Im Jahre 1908 fand Verfasser am 12. Mai auf einem Weideplatz, mit lauter Wildbirnen bewachsen, 23 besetzte Nester mit 5—6 Eiern. Ebenso fand er ihn in einer Meropshöhle, inmitten einer bewohnten Kolonie. Das Abschlagen der Wälder übt auf den Bestand dieser Art keinen Einfluss aus und, da der Steinkauz von Natur ein sehr vorsichtiger und auch bei Tage wachsamere Vogel ist, bleibt sein Bestand bestehen. Die Waldohreule (*Asio otus* L.) ist die gemeinste Eulenart in ganz Sieben-

bürgen. Die nach der Waldrodung aufschliessenden Dickichte tragen viel zu ihrer Vermehrung bei. Das Anwachsen ihres Bestandes wird schon jetzt augenfällig. Im Winter rotten sich 20—50 dieser Eulen zu einer Gesellschaft zusammen und verbringen den Winter mit Vorliebe im Nadelholze. Die Sumpfohreule (*Asio brachyotus* Forst.) ist ein Wintergast und brütet bei uns nicht. Auf unseren mit Rohr und Sträuchern bewachsenen Berglehnen erscheint sie oft in grosser Menge, aber der Schnee veranlasst sie weiter nach Süden zu ziehen. Vor den in grosser Anzahl weidenden Schafen zieht sie sich in einjährige Schläge zurück. Da sie nur als Gast hier weilt, hängt ihr häufigeres oder spärlicheres Vorkommen von dem minderen oder häufigeren Auftreten der Feldmäuse ab. Die Zwergohreneule (*Scops giu* New.) gehört zu den ständigen Erscheinungen, besonders dort, wo intensiver Obstbau betrieben wird. Ihr Vorkommen ist aber sporadisch, nirgends gemein. Nistet in Höhlen mit engem Eingange in Obst- und Pappelbäumen (*Populus*). Der Kahlschlag beeinflusst ihren Bestand nicht. Der Rauhfusskauz (*Nyctale Tengmalmi* Gm.) ist die seltenste Eulenart Siebenbürgens, deren Vorkommen Verfasser bloss ein einzigesmal konstatierte. Der Sperlingskauz (*Glaucidium passerinum* L.) ist selten. Möglicherweise ist er häufiger, als wir ihn nach unseren bisherigen Kenntnissen glauben. Seine versteckte Lebensweise und geringe Körpergrösse machen ihn schwer auffindbar. In der Hargitta, in den Csíker Alpen, im Retyezát-Gebirge und in der Gegend von Zalathna wurde er am häufigsten beobachtet. In den wegen ihrer Lage nicht ausnutzbaren subalpinen Wäldern ist seine ungestörte Vermehrung gesichert. Schnee-Eule (*Nyctea nivea* Gray). Über das Vorkommen dieser Art besitzen wir keinen strikten Beweis. Verfasser erinnert sich bloss eines einzigen Falles, nach welchem in Szentegyházás-Oláhfalú alt-

erfahrene Jäger erwähnten, dass im vorigen Jahrhundert in den 50-er Jahren auf einem baumlosen Plateau der Hargitta, welches nur mit *Cetvania* bewachsen, während einer Bärenjagd im Spätherbst eine grosse weisse Eule vom Erdboden aufgetrieben wurde, welche sie, wegen ihrer Scheuheit und weil sie keinen Schrot mit sich führten, nicht erlegen konnten. Die Beschreibung des Vogels, Aufenthaltsort, Zeit, Betragen etc. sprechen alle dafür, dass der fragliche Vogel bloss *Nyctea nivea* Gray sein konnte. Verfasser erwähnt zuletzt, ausser den aufgeführten Arten, noch die Sperbereule (*Nyctea ulula* L.) als einzige Eulenart, über die er aus dem Gebiete Siebenbürgens keine Daten besitzt.

I GUFU DELLA TRANSILVANIA DI LADISLAO DI DOBAY DICSŐSZENTMÁRTON

LA COLTURA forestale della Transilvania in questo ultimo decennio ha subito una grandissima trasformazione, in quanto che le sue belle e vigorose foreste, che a molte regioni davano carattere di solennità, oggi sono del tutto scomparse: gli abeti e le quercie per iscopi industriali ed i faggi, invece, per dare del combustibile quasi esclusivamente alla vecchia Romania. Questa distruzione di boschi ha tratto seco dei grandi mutamenti anche dal punto di vista ornitologico, in quanto che alcune qualità di uccelli scomparvero dai territori distrutti, le altre, invece, si ritirarono in regioni più alte o più basse. Alcune qualità crebbero di numero, nelle altre si constatò, invece, una notevole diminuzione numerica. Lo scrittore desidera occuparsi solamente dei gufi transilvani.

Bubo ignavus Forst. La distruzione dei boschi è stata risentita innanzitutto da questi. Essendo razza adattabile, parte di essa è salita in regioni più alte e parte è scesa in regioni più basse. Per ora la

razza è intatta. La sua esistenza non è ancora in pericolo. *Syrnium uralense* Pall. Sporadicamente ma costantemente riceviamo un sempre maggior numero di dati anche sulla sua nidificazione. Il loro numero aumenta notevolmente specialmente nel mese di novembre, assieme ai gufi che vengono a svernare da noi. Finchè a nord i luoghi di produzione resteranno intatti, è assicurata la loro permanenza in Transilvania.

Syrnium aluco L. e la sua variazione *Syrnium stridulum* L. Uccello che esige il silenzio assoluto; la distruzione dei boschi lo obbligarono ad avvicinarsi alle dirette vicinanze di territori abitati ed ora tanto l'uomo quanto gli animali gli sono nemici. Non può far calcolo sull'indulgenza di nessuno. Il numero di essi segna un grande regresso.

Strix flammea L. La sua presenza è varia. Preferisce le regioni collinose senza boschi alle regioni boschive. Fa nido sempre negli edifici. Assai raramente anche negli alberi incavati e così una volta ne ho trovato uno in un salice in synoicosis con un *Upupaepops* L. La distruzione dei boschi non ha alcuna influenza su ai esso, poichè il suo tenore di vita è assai misterioso. La sua esistenza è assicurata.

Athene noctua Bp. In linea generale ciò che abbiamo detto per la precedente vale anche per questa specie, con la sola differenza che questa si stabilisce volentieri tanto nei salici e degli alberi fruttiferi incavati presso le case abitate come nelle abitazioni. Nel 1908, nel comitato (provincia) di Kisküküllő, lo scrittore il 12 maggio scopri in un pascolo coperto di peri ventitre nidi abitati con 5—6 uova in ciascuno di essi. La distruzione dei boschi non influisce affatto su questa specie, la quale per se stessa è già assai cauta e vigile anche di giorno. La sua esistenza è assicurata.

Asio otus L. E'la specie di gufo più comune in tutto il territorio della Tran-

silvania. Il suo aumento è sorprendente. D'inverno si riuniscono in gruppi di 20—50 e così svernano con speciale predilezione negli abeti.

Asio brachyotus Forst. Ospite settentrionale, qui non nidifica. Nei versanti dei monti coperti di canneti e di arbusti talvolta si trovano in grande quantità, ma la neve li spinge a sud. A causa della grande quantità di branchi di pecore che pascolano, essi si ritirano in boschi tagliati da un anno. Essendo una specie ospite è piuttosto prolifica. La sua presenza più o meno numerosa dipende dal numero più o meno rilevante dai roditori campestri.

Scops giu New. Abitante normale della Transilvania. Specialmente nelle regioni dove esiste una produzione di frutta più intensa. La sua presenza è sparsa, ma in nessun luogo è comune. Nidifica nelle cavità aventi piccole aperture degli alberi fruttiferi e dei pioppi. La sua esistenza non è influita dalla distruzione dei boschi.

Nyctale Tengmalmi Gm. E'la specie di gufi più rara della Transilvania, la cui presenza è stata constatata dallo scrittore in un solo caso.

Glaucidium passeinum L. Specie rara. Può darsi che sia più frequente di quanto si creda in base alle osservazioni fatte finora, ma a causa del suo tenore di vita ritirato e delle sue misure minuscole sfugge all'attenzione degli studiosi. La sua presenza è stata osservata più spesso nelle montagne dell'Hargitta, nei nevosi di Csik, nelle montagne del Retyezát e nella regione di Zalathna. Nei nevosi quasi impraticabili il suo prolificarsi è assicurato.

Nyctea nivea Gray. Circa questa specie nessun dato sicuro è a nostra disposizione. Lo scrittore si riferisce ad un solo caso che vive nella sua memoria. A Szentegyházás-Oláhfalú vecchi cacciatori si ricordavano che verso la metà del secolo scorso, in una spianata della montagna

dell'Hargitta, coperta solamente di ce-
tracea, durante una caccia all'orso, sul
finire dell'autunno, s'elevo un grande
gufo bianco che a causa della sua sel-
vatichezza e della mancanza di pallini
non su possibile uccidere. Dalla descri-
zione, dal posto e dall'epoca in cui fu
visto, dal suo contegno ecc. risulta che
l'uccello in questione altro non poteva
essere che un *Nyctea nivea* Gray.

Dopo le specie più sopra elencate lo
scrittore ricorda, infine, anche il *Nyctea*
ulula L., come la sola specie di gufo, di
cui, sempre con riferimento ai territori
della Transilvania, nessun dato é a sua
disposizione.

LES CHOUETTES
DE LA TRANSSYLVANIE
PAR LADISLAS DE DOBAY
DICSÓSZENTMÁRTON

PENDANT la dernière dizaine d'année la
sylviculture de la Transsylvanie subit
de très grands changements. Ses belles fo-
rêts qui lui prétaient dans plusieurs con-
trées un caractère sublime, sont complète-
ment disparues, les sapinières et les forêts
de chênes pour des buts industriels, les
hêtres pour le chauffage, presque ex-
clusivement pour la Vieille-Roumanie.
Ce déboisement faisait même du point de
vue de l'ornitologie de grands change-
ments, consistant en ce que certaines
espèces disparurent des territoires dé-
boisés et que d'autres se retirèrent dans
des régions situées plus basses ou plus
haute. Certaines espèces croissaient, pen-
dant que chez d'autres on peut constater
une diminution numérique.

Dans la présente l'auteur ne veut s'oc-
cuper que des chouettes de la Transsyl-
vanie pour constater comme les consé-
quences du déboisement suivantes.

Bubo ignavus Forst. L'état de chose décrit
ci-dessus le touchait en première ligne.
Comme espèce pouvant s'adapter elle

s'établit partiellement dans des régions
plus basses, partiellement aussi plus hautes.
Le statu quo actuel est intact. L'existence
de l'espèce n'est pas encore en péril.

Syrnium uralense Pall. Est sporadique-
ment constant et de sa nidification il y
a plusieurs exemples. Leur nombre croit
avec ceux, qui viennent chez nous sur-
tout en Novembre. Tandis que ses habi-
tations arctiques sont intactes, son habi-
tation dans la Transsylvanie est assurée.

Syrnium aluco L. et sa variante: *Syrnium*
stridulum L. Désire un profond silence. Les
déboisement l'ont chassé dans le voisinage
immédiat des territoires habités, à pré-
sent il est devenu un ennemi de l'homme
et des animaux. Il ne peut compter sur
des ménagements. Son nombre montre
un grand décroissement.

Strix flammea L. Ne se rencontre pas
constamment. Habite en grand nombre
les pays de collines sans forêt et le pays
montagneux également. Elle fait son nid
toujours dans des bâtiments, très rare-
ment dans les arbres creux. Je la trouvai
une fois en symbyose avec l'*Upupa epops*
L. Elle n'est pas influencé par le déboise-
ment, sa manière de vivre étant très sec-
rète. Son existence est assurée.

Athene noctua Bp. On peut dire en
général la même chose de cette espèce.
La différence est seulement qu'elle s'éta-
blit volontiers dans des saules creux et
dans des arbres fruitiers aux environs
des bâtiments autant que dans les mai-
sons. L'auteur trouva le 12 mai 1908 au
comitat Kisküküllő dans un pâturage de
poiraux sauvages 23 nids habités, chacun
à 5—6 oeufs, il la trouva de même
dans le trou d'un *Mérops apiaster* L. au
milieu d'une colonie habitée. Sur cette
espèce, le déboisement n'a aucune in-
fluence et étant une espèce d'ailleurs très
prudente et vigilante même pendant le
jour, son existence est assurée.

Asio otus L. L'espèce la plus ordinaire
sur tout le territoire de la Transsylvanie.

L'accroissement des taillis après le déboisement lui étant très favorable, son accroissement général est déjà maintenant surprenant.

En hiver elle se rassemble en groupes de 20 à 50 et hiverne ainsi de préférence dans les sapinières.

Asio brachyotus Forst. Hôte septentrionale, ne pond chez nous. Habite aux flancs des montagnes couvertes de roseaux et de buisson souvent en grande quantité. La neige la pousse vers le midi. A cause des troupeaux de moutons brouzants en grande quantité, elle se retire dans les coupes de bois d'une année. Étant une espèce étrangère elle est plus féconde, son habitation plus rare est influencée par le nombre plus ou moins grands des rongeurs de champs.

Scops giu New. Habitant ordinaire de la Transsylvanie, surtout dans les endroits, où la production des fruits est intensive. Son habitation est sporadique, en aucun lieu elle n'est pas ordinaire. Niche dans des cavités des arbres fruitiers et des peupliers (*Populus*) à l'entrée étroite. Son existence n'est pas influencée par le déboisement.

Nyctale Tengmalmi Gm. La chouette la plus rare de la Transsylvanie et dont l'existence n'a été observé par l'auteur que dans un seul cas.

Glaucidium Passerinum L. Espèce rare. Il est possible, qu'elle soit plus fréquente qu'on le croit jusqu'ici échappant par sa manière de vivre retirée et sa petitesse à l'attention des savants. Le mont Hargitta, les alpes de Csik, les monts Retyezát et la contrée de Zalathna sont des endroits, où on les a observées le plus souvent. Son accroissement constant est assuré dans les parties boisées, situées sous les cimes et impossible à exploiter.

Nyctea nivea Gray. Sur cette espèce il n'y a pas une seule donnée certaine, l'auteur se rappelle un seul cas: de vieux chasseurs racontent à Szentegyház-Oláhfalú que vers le milieu du siècle passé, sur un plateau sans arbres couvert de *cetvanea*, pendant une chasse à l'ours à fin de l'automne, ils levèrent une grande chouette blanche, mais qu'ils ne purent pourtant pas abattre, vu sa sauvagerie et le manque de chevrotine.

La description, l'habitation, le temps, la conduite de l'oiseau etc., toute montre que l'oiseau en question ne pouvait être qu'une *Nyctea nivea* Gray.

Enfin l'auteur mentionne après toutes ses espèces énumérées, la *Nyctea Ulula* L., la seule espèce sur laquelle il ne dispose d'aucune donnée, concernant des territoires transsylvains.

ERDEI SZALONKA (*SCOLOPAX RUSTICULA* L.) FÉSZKELÉSE

AZ ELSŐ erdei szalonka (*Scolopax Rusticula* L.) fészket Magyarországon 1924-ben láttam Baranya megyében, herceg Eszterházy kisvaszari erdejében. Az ottani erdőségek a Mecsek nyúlványain települtek s jobbára mészkő alkotja dombjaiknak alapanyagát. Magasságuk 200 és 400 m között váltakozik a tenger színe felett. A Mecseknek ez a része eléggé gazdag csapadékban és sok helyen találunk ott pocogós részeket. Közvetlenül a község felett egy enyhe hajlású északkeleti lejtőn levő bükkös és tölgyes fiatalosban mutatta meg nekem az egyik »bükk bokor« mellett levő szalonkafészket Garai erdőlegény. Elszáradt fűs gyomszálacskákból eléggé lazán összetákolt fészek, száraz levelekkel kibélelve

s benne négy szürkésbarnás tarkán pöttyözött tojás. Nem valami fényes alkotás bíz' az, de a környezetére ügyesen alkalmazva teljesen megfelel a célnak.

Később 1926 nyarán Tolna megyében észleltem a szalonkák fészkelését, midőn Ferenczi Miklós erdőmérnök kollegámmal hazafelé menet felvertünk néhány — ahogy a szürkületben meg tudtuk számolni: 3—4 drb. — fiatal szalonkát, melyek azonban hamar elbujtak előlünk. E helyen a tenger színe fölötti magasság alig haladja meg a 200—300 métert, a csapadék szintén bőséges és sűrűn találni vizenyős részeket.

Itt Diósjenőn mások a viszonyok, a Börzsöny hegység legmagasabb pontja, a 939 m magas Csóványos uralja a vidéket, a klíma hűvösebb s a csapadék dúsabb. Erős telek járnak, hisz az áprilisi megmaradó hó sem ritka a hegyek között. Andezit a hegyek anyaga s míg az alacsonyabb fekvésű helyeken a tölgy, erdei fenyő, gyertyán és bükk foglalják el a lejtőket, addig a magasabb régiókban a bükk mellett ott találjuk a vörös és lucfenyőt elegendően a kőrissel, juharral és szillel. A vágásokban gyomként verődik fel a Daphne mesereum, pár évig a mogyoró, kecskefűz és természetesen az elmaradhatatlan málna és földi szeder. Mindez a bükk, kőrís és fenyő fiatalossal elvegyülve szinte áthatolhatatlan sűrűségeket alkot. Közvetlenül mellettük találjuk a vágásra előkészített szálerdőt, vagy a már felnőtt lécest. Az egész erdő bővízü forrásokkal s patakokkal van behálózva.

A szalonkák az előhegységben jelennek meg. Ellepik a napfényes, meleg déli és keleti oldalakat, de ahogy melegszik az idő, úgy vonulnak feljebb, míg végre a felső régiókból északra és északkeletre távoznak, hátrahagyva azt a pár családot, melyek minden évben itt költenek.

A legrégebb adat, mely birtokomban van a szalonkák itteni fészkeléséről, 1924-ből való, amikor a Sajikút hegy (610 m. tsz. f.) északi oldalában látott Kriesel erdőőr 4 drb. repülni még nem tudó fiókat. Ritkásabb, középkorú szálerdő — jórészt bükkös — borítja itt a hegyet, 1925-ben Tuskó erdőőr talált szalonkafészket a vörös harasztban, kb. 300 méterre a tsz. felett, északi oldalon, fiatalosban. Ezeket kívül gyakran láttak öreg szalonkákat felkelni még nyáron is.

Tavaly — amint azt feljegyzéseimből látom — az időjárás nagyon kedvezett a szalonkáknak. A vonulásuk is ennek megfelelő volt. Volt rá eset, hogy egy hajnalon — 1927 III. 25-én, csepergő esőben, +8°C mellett, gyenge szélben — 40 darabot láttam Őzberekben (kb. 680 m tsz. f.) s ugyanakkor ugyanott Bransteiner főerdőőr szintén 40 drb.-ot, Kriesel erdőőr 35 darabot látott. Az első szalonka márc. 5-én jött meg s ettől kezdve mindössze egyszer — márc. 17-én — volt 2°C-os gyenge fagy az egész húzás alatt. Csapadék bőven volt s a hegyek közt csak egyszer figyeltem igen gyenge s rögtön elolvadó havazást kevés viharos széllel. Ennek lehetett az eredménye, hogy szinte nem volt egy része sem az erdőbirtok magasabban fekvő hegyeinek, ahonnet fészkelő szalonkát ne jelentettek volna. Így Málnakútnál (kb. 700 m. tsz. f.) a forrástól mintegy 15 lépésre egy bükk bokor alatt eldugott fészkekben április végén 5 tojás volt. Alkatára nézve megegyezett azzal, melyet Kisvaszaron láttam. A környező erdő itt 10—12 éves, — nagyobb részét bükk — fiatalos s az oldal északkeleti fekvésű. Ugyancsak április végén figyeltem meg fészkelő szalonkát a Királyhegyen, kb. 580 m magasan a tsz. felett egy tiszta északi oldalban fekvő léces bükkösben, mely itt-ott gyertyánnal és nyárfával volt keverve; továbbá Jászbükkön (550 m tsz. f.), enyhe északkeleti lejtőn elterülő gyertyános lécesben, melynek nedves talaját káka lepte el. Május elején repülni

nem tudó fiatalokat találtunk több helyen. Így Őzberek Piszkebokornak nevezett részén (kb. 620 m tsz. f.) északkeleti oldalban, vörös és lucfenyővel elegyes 18–20 éves sűrű bükk fiatalosban, mely igen gazdag forrásokban. A »Hidegkút« forráshoz (kb. 600 m tsz. f.) 3 repülni még nem tudó fiatal szalonka járt le rendszeresen az anyjokkal egy északkeleti oldalon lévő 20–24 éves, tölgyel kevert cser fiatalosból. Fészüknek sajnos, nem bírtam itt nyomára jönni. A Hidegkút különben kedvenc helyük lehetett, mert az itt dolgozó munkások olykor 8–10 szalonkafiókat számoltak meg a forrás mellett. Láttunk és fölvertünk még fiatalokat Árvakútnál (kb. 800 m tsz. f.) északi oldalon, bükkal erősen vegyes kőris fiatalosban, melynek apró tisztásait száraz fűcsomók takarják és szintén vízdús vidék; továbbá a Csóványos északkeleti lejtőjén (939 m tsz. f.), melyet majdnem tiszta kőrisfiatalos borít. Varsatetőn, mely a Csóványos lábánál Árvakút közelében gyengén észak felé lejt s 80–100 éves bükk szálerdővel van borítva, június elején nagyobb szalonkacsoportra akadt Bransteiner és Tuskó, melyben — persze nem együtt, de mintegy 10 k. k. területen elszórva — 5 drb. néhány napos fiókat s 4–5 drb. anyányi, de repülni még nem tudó fiatalot találtak az öregekkel együtt. Itt történt, hogy a fiókáit féltő szalonka azokat válluknál karmaival megragadva — mint ragadozó a prédáját — egyenként szállította el mintegy 100–150 méternyire. Súlyuknak megvizsgálására egyet elejtettek s azt 20 dg nehéznek találták.

Összevetve ezeket s azt, hogy a nyár folyamán sok helyen vertünk fel még fiatal szalonkát, mintegy 40–50 párba becsülöm az 1927-ben itt fészelt szalonkacsaládok számát s ezek kivétel nélkül mind északi vagy északkeleti oldalon költöttek.

Az idén még sehol sem akadtunk szalonkafészék nyomára. Talán hozzájárult ehhez az abnormálisan hideg időjárás, hisz az utóhegységekben — Őzberek, Csóványos, Málnahegy — április 20-án még mintegy 2 cm-es hó volt, mely végleg csak a hó 25-e körül olvadt el.

RÉZ ENDRE
erdőmérnök, Diósjenő

THE NESTING OF THE SCOLOPAX
RUSTICOLA L. (WOODCOCK)
BY ANDREW RÉZ, DIÓSJENŐ

THE Woodcock (*Scolopax Rusticola* L.) was represented in the rich woods abounding in rare bird-species on the Diósjenő estate by about 40–50 nesting families. I watched its nesting at Árvakút (about 800 m. above sealevel), at Csóványos (939 m.), at Varsatető (about 830 m.) and so on. The lowest point at which I have made observations was Jászbükk (550 m. above sealevel).

We observed at Varsatető the Woodcock, as if apprehensive of some danger menacing its young ones, how it has taken hold of them by their shoulder

and so conveyed them one by one, carrying them like a beast of prey its booty, to a distance of 100–150 metres. The young ones were nearly fully developed weighing 200 gramms each.

BRÜTEN DER WALDSCHNEPFE
(SCOLOPAX RUSTICOLA L.)
VON ENDRE RÉZ
DIÓSJENŐ

IM Jahre 1927 war die Waldschneepfe in 40–50 brütenden Paaren in der an vielen seltenen Vögeln reichen Fauna der Forstdomäne anzutreffen. Ich beobachtete ihr Brüten bei Árvakút (ca. 800 m o. d. M), Csóványos (939 m) auf den Varsatető (ca. 830 m) usw. Der

tiefste Punkt, wo ich sie noch beobachtete, befand sich bei Jászbükk (ca. 550 m). Auf dem Varsatető konnten wir beobachten, wie eine Schnepfe, um ihre Jungen vor uns zu schützen, diese mit ihren Füßen bei der Schulter ergriff und wie ein Raubvogel seine Beute, einzeln auf ca. 100—150 m Entfernung forttrug. Die Jungen waren bereits fast vollständig erwachsen. Das Gewicht der gewogenen Exemplare betrug 20 dkg.

LA NIDIFICAZIONE DELLE BECCACCIE (SCOLOPAX RUSTICOLA) DI ANDREA RÉZ
DIÓSJENŐ

NEL 1927, nei poderi di Diósjenő, nella fauna forestale ricca di numerosi rari uccelli, la beccaccia era rappresentata da quasi 40—50 famiglie nidificatrici. Seguì attentamente la nidificazione a Árvakut (circa 800 metri sopra il livello del mare), a Csóványos (m 939 s. m.), a Varsatető (m 830 s. m.) ecc. ecc. Il punto più basso in cui feci le mie osservazioni era Jászbükk (circa m 500 s. m.). A Varsatető osservammo che la beccaccia, timorosa per i suoi piccoli, li portava uno alla volta ad una distanza di 100—150 metri, afferrandoli con le unghie alle spalle, come l'animale rapace la propria preda.

I giovani erano quasi completamente sviluppati e ciascuno di essi pesava circa 20 decagrammi.

NIDIFICATION DE LA BÉCASSE (SCOLOPAX RUSTICOLA L.)
PAR ANDRÉ RÉZ
A DIÓSJENŐ

EN 1927, parmi la faune forestière riche en oiseaux rares, la bécasse (*Scolopax rusticola* L.) était représentée sur le territoire du domaine de Diósjenő par 40—50 familles nichées environ. J'observai sa nidification à Árvakut (à peu près 800 m au dessus du niveau de la mer), à Csóványos (939 m), à Varsatető (à peu près 830 m) etc. etc. Le point le plus bas observé était Jászbükk (à peu près 550 m au dessus du niveau de la mer).

Nous avons observé à Varsatető, que la bécasse (*Scolopax rusticola* L.) craignant pour ses petits, les prenait avec ses pattes sur ses épaules de la même manière, que la bête sa proie, et les portait l'un après l'autre à une distance de 100—150 m. Les petits oiseaux étaient presque tout à fait développés. Examinant le poids de ceux-ci, chacun était de 20 dg.

A SZÉNCINKE (PARUS MAIOR L.)
KÜLÖNÖS FOGSÁGBA ESÉSE ÉS KANNIBALIZMUSA

C SÖMÖRÖN — Budapest mellett — a szőlőben van egy házunk, amelynek verandájához mosdófülke csatlakozik. E fülke fala egy körülbelül két méter magasságú, a telek partos részét beszegő, terméskőből készült védőfalon nyugszik. A fülke kőpadozatából 4¹/₂—5 cm átmérőjű »L« formán görbülő lefolyócsatorna vezet a szabadba, amelynek külső nyílása a védőfalban van. A házat mi csak nyáron lakjuk s így októbertől júniusig csak elvétve fordul meg valaki a verandában és a mosdófülkében, amelyeknek ajtaja, ablaka zárva van. Április 29-én Csömörön lévén, benyitottam a fülkébe, amelyben mintegy két héttel előbb járt valaki utoljára. A kőpadló közepén egy már megszáradt szén-

cinke-hullát találtam. Koponyájának bal fele meg volt nyitva, az agyvelő hiányzott. A mellkasa is fel volt hasítva s futólagos megítélésem szerint a belső lágy részek is hiányoztak. A farok el volt választva a törzstől. A fülkében mindenféle pehely-tollak heverték.

Első pillanatban azt hittem, hogy ez a cinke bejött a csatornán át, nem talált vissza, éhen vészett s azután egér rághatta meg hulláját. Ellene szólt azonban ennek a feltevésnek, hogy a fülke jól záródik, falában lyuk nincsen, a lefolyó-csatornában pedig egy körömkefét találtam, amely éppen a hajlásánál egészen elzárt s csak a falon lévő kis állványról pottyanhatott oda.

A rejtély csak később nyert megfejtést. A feleségem a fülkében a falhoz támasztott kerti nyugvószék mögött egy egészen ép s még elég friss második széncinke-hullát talált.

A dolog tehát csak úgy eshetett, hogy a csatornán át két széncinke mászott be a fülkébe, itt nagyobb harc után, amelynek során a körömkefét a csatorna szájába lökték, az erősebb agyoncsapta a gyöngébbiket s egyikét napon át az agyvelejéből, valamint esetleg egyéb lágy részeiből táplálkozott. A gyilkos az éhségnek esett áldozatul, hacsak a hullarészek huzamosabb fogyasztása nem siettette a halálát.

Ismeretes dolog, hogy a széncinke néha beveri gyöngébb madarak fejét s eszik az agyvelejükből. Ebben az esetben azonban az is lehetséges, hogy a két cinke bejött a csatornán, de nem találta meg a kivezető utat. Bizonyára folyton az ablaknak repültek. A mindinkább jelentkező éhség lehetett azután indító oka a harcnak s a győztes kannibalizmusának.

Az ősszel majd be kell dugnom a csatornát, hogy ilyen tragédia többet meg ne essék.

DR. DORNING HENRIK.

THE STRANGE IMPRISONMENT AND CANNIBALISM OF THE PARUS MAJOR L.

BY HENRY DORNING, BUDAPEST

THE author has a vineyard near Budapest with a veranda and bathroom. From this bathroom a pipe of a shape of an L. leads into the free. The house is uninhabited during the winter. On the 29th April in the centre of the stone floor of the veranda the dead body of a Parus major L. was found. The left side of its skull was open and the brain missing, its breast was opened and the inner soft part disappeared. The tail was severed from the body. On different places of the veranda feathers of the bird

were scattered. Author thought at the first moment that the bird, which entered the veranda through the L. shaped pipe, died of hunger and the mice have eaten of it. Against this supposition, however, spoke the circumstance that the pipe of the bathroom basin was closed with a nail-brush. Later on he found another dead Parus major L. behind the easy chair against the wall from which he inferred that the two Parus major L. crept in through the pipe on the veranda. They began to fight, showed off the nail-brush which fell on the opening of the pipe and closed it. In their struggle for life one killed the other and devoured it, but later the murderer also perished.

WIE SICH EINE KOHLMEISE (PARUS MAIOR L.) GEFANGEN HAT UND ÜBER DEREN KANNIBALISMUS VON DR HEINRICH DORNING BUDAPEST

IN seinem Weingarten bei Budapest ist mit der Veranda eine Waschnische verbunden, deren 4.5–5 cm starkes Ablaufröhre mit L-förmiger Krümmung nach aussen führt. Das Haus wird im Winter nicht bewohnt. Am 29. April fand Verfasser in der Mitte des steinernen Fussbodens einen bereits trockenen Kadaver der Kohlmeise. Die linke Schädelhälfte war geöffnet, das Gehirn fehlte, der Brustkorb war aufgerissen, die inneren Weichteile fehlten, der Schwanz war vom Körper getrennt. Auf der Veranda fanden sich an mehreren Stellen Meisenfedern.

Verfasser glaubte anfangs, die Meise sei durch das L-förmige Rohr hineingekommen, vor Hunger verendet und von Mäusen benagt worden. Dieser Auffassung sprach jedoch entgegen, dass die Mündung der Ablaufröhre mit einer Nagelbürste verschlossen war. Verfasser fand dann hinter einem Gartenstuhl bei der Mauer noch einen zweiten Meisenkadaver. Die Tragödie spielte sich also folgenderweise ab: Die beiden Kohlmeisen krochen durch die äussere Öffnung des L-förmigen Rohres in die Veranda. Während dem Gezänke stiessen sie die Nagelbürste vom Gestell, so dass diese die Öffnung, durch welche sie hineingeraten waren, verschloss. Im durch den Hunger entstandenen Kampfe wurde eine Meise von der anderen getötet und grösstenteils verzehrt. Später aber verendete auch der Mörder.

LA STRANA PRIGIONIA ED IL CANNIBALISMO DELLA CINCIALLEGRA (PARUS MAIOR L.) DI DOTT. ENRICO DORNING BUDAPEST

NELLA sua vigna presso Budapest, sulla cui veranda è unito un gabinetto di pulizia, dal quale esce all'aperto un canale a forma di L. D'inverno la casa è disabitata. Il 29 aprile nel mezzo del pavimento della veranda trovò il cadavere già asciutto d'una cinciallegra. La parte sinistra della cassa cranica era aperta, vi mancava il cervello, il torace era squarciato, le parti molli interne mancavano. La coda era divisa dal tronco. Sulla veranda erano sparse delle penne di cinciallegra. A tutta prima credette che la cinciallegra entrò dal canale L fosse morta di fame e poi rosicchiata da qualche topo. Ma ciò non poteva essere perchè la bocca del tubo era chiusa da una spazzola da unghie. La scrittore trovò dietro una poltrona appoggiata al muro il cadavere d'un'altra cinciallegra del tutto intatto ed in uno stato di conservazione ancora abbastanza fresco. La tragedia, dunque, non era difficile ricostruirla. Le due cinciallegre penetrarono nella veranda attraverso la bocca esterna del tubo L. Durante un alterco gettarono giù dalla scansia la spazzola che otturò l'apertura dalla quale vi entrarono. Nella lotta provocata dalla fame, una delle cinciallegre uccise l'altra, mangiandola poi in gran parte. Più tardi, però, morì di fame anche l'assassina.

LA CAPTIVITÉ INVOLONTAIRE ET LE CANNIBALISME DE LA MÉSANGE NOIRE (PARUS MAIOR L.) PAR HENRI DORNING A BUDAPEST

DANS la vigne de l'auteur près de Budapest, est rattaché à la véranda un cabinet de toilette dont, le tuyau de décharge de 4–4½ cm de diamètre se

courbe en forme L et même dans l'air. La maison est en hiver inhabitée. Le 29 avril il trouva au milieu du sol carrelé de la vérandah, le cadavre déjà déséché d'une Parus maior L. La partie gauche du crâne était ouverte, le cerveau manquait, la poitrine était ouverte, les parties intérieures molles manquaient de même, et la queue était séparée du tronc. Dans la vérandah gisaient dans plusieurs endroits des plumes dispersées d'une Parus maior L.

A première vue on aurait cru, que la Parus maior L. venant par ce canal L était morte de faim et qu'une souris l'avait rongé. Cela était contredit par le fait, que le déchargement du tuyau

de lavage était fermé par une brosse à ongle. L'auteur trouva derrière un fauteuil de jardin appuyé contre le mur un cadavre d'une autre Parus maior L., toute intacte et encore toute fraîche.

La tragédie s'était donc passée de la manière suivante:

Les deux Parus maior L. entraient par l'ouverture extérieure du tuyau en forme de L, dans la vérandah. Pendant la querelle, elles renversaient la brosse à ongle, laquelle ferma l'ouverture, par laquelle elles étaient entrées. Dans le combat causé par la faim, l'une des Parus maior L. tua l'autre et en mangea une grande partie. Puis, l'oiseau meurtrier avait pareillement succombé.

A KIS POSZÁTA (SYLVIA CURRUCA L.) NEMCSAK A KAKUK (CUCULUS CANORUS L.) TOJÁSAIT KÖLTI KI

UDVAROM élő sövénykerítésében 1927 június 10-én egy rózsabokron megtaláltam a kis poszáta (*Sylvia curruca*) fészket öt friss tojással. Tojásgyűjteményemben hiányzik nevezett madár tojása. Egyrészt szerettem volna gyűjteményem részére preparálni a tojásokat, másrészt azonban nagyon sajnáltam elűzni e kedves kis madarat. Határozottan lelki harcot vívtam. Szerencsémre mentő gondolatom támadt, a kis poszáta (*Sylvia curruca* L.) tojásait kicseréltem 4 darab tövisszűrő gébics (*Lanius collurio* L.) tojással és vártam a fejleményeket. A jó gyám ráült a tojásokra s a négyből hármát kiköltött (egy kiesett a fészekből) és két fiókát felnevelt. A tövisszűrő gébics (*Lanius collurio* L.) tojásai élénkpiros pettyesek voltak és mintegy háromszor akkorák, mint a kis poszátáé (*Sylvia curruca* L.). Nem űztem el tehát a kedves »dli-dli-dli« madarakat, sőt az idén is itt hallom a ház körül őket. Kiváncsi vagyok, ismét itt fészkelnek-e, most azonban nem bántom őket.

AGÁRDI EDE, Püspökszenterzsébet.

THE SYLVIA CURRUCA L. DOES NOT HATCH THE EGGS OF THE CUCKOOS (CUCULUS CANORUS L.) ONLY
BY EDWARD AGÁRDI,
PÜSPÖKSZENTERZSÉBET

ON June 10th 1927 I found the nest of a *Sylvia curruca* L. at the hedge of my garden in a rose-bush with five fresh eggs in it. Not having any egg of this bird in my collection of birds' eggs,

I was anxious to get them, but on the other hand, I did not want to scare the little bird away. I decidedly struggled with myself and was thinking hard to find an expedient out of the difficulty. At last the idea of exchanging the eggs with some other ones occurred to me and taking out the eggs of the *Sylvia curruca* L. from the nest I have put into it five *Lanius Collurio* L. eggs and watched the developments. The poor

little bird sat on the eggs and hatched three out of the four (one egg dropped from the nest) and has brought up two of the young ones. The eggs of the *Lanius Collurio* L. had red dots on and they were nearly three times the size of the *Sylvia curruca* L.'s eggs. By this means I did not scare away the gentle little "dli-dli-dli" birds and I enjoy their pleasant chirping around the house also this summer. I wonder whether they will build their nest here again, but at any rate I am not going to disturb them this time.

DIE ZAUNGRASMÜCKE (*SYLVIA CURRUCA* L.) BRÜTET NICHT BLOSS DIE EIER DES KUCKUCKS (*CUCULUS CANORUS* L.) AUS VON EDUARD AGÁRDI PÜSPÖKSZENTERZSÉBET

Den 10. Juni 1927 fand ich im grünen Zaune meines Hofes in einem Rosenstrauche ein Nest der Zaungrasmücke (*Sylvia curruca* L.) mit 5 frischgelegten Eiern. In meiner Eiersammlung fehlen die Eier genannter Art. Darum hätte ich gern die Eier für meine Sammlung präpariert, aber es tat mir auch leid, diesen lieben kleinen Vogel zu vertreiben. Ich hatte wirklich einen inneren Kampf zu bestehen. Zum Glück kam mir ein rettender Gedanke. Ich vertauschte die Eier der Zaungrasmücke mit Eiern des rotrückigen Würgers (*Lanius collurio* L.) und wartete der Ereignisse. Die gute Amme setzte sich auf die Eier und brütete von vierein 3 aus. Ein Ei fiel aus dem Neste und so wurden 2 Junge grossgezogen. Die Eier des rotrückigen Würgers waren schön rot gefleckt und etwa dreimal so gross, wie die Eier der kleinen *Sylvia curruca* L. Ich vertrieb also nicht diese Vögel mit ihrem lieblichen »dli-dli-dli«-Gesange, sondern höre sie auch heuer in der Nähe des Hauses. Bin neugierig, ob sie wieder hier nisten werden. Diesmal werde ich sie nicht beunruhigen.

LA PICCOLA CAPINERA (*SYLVIA CURRUCA* L.) COVA NON SOLO LE UOVA DEL CUCULO (*CUCULUS CANORUS* L.)

DI EDMONDO AGÁRDI PÜSPÖKSZENTERZSÉBET

Il 1° giugno 1927 nella siepe del mio cortile, in un rosajo trovai il nido di una piccola capinera (*Sylvia curruca* L.) con dentro cinque uova. Eran proprio quelle che mancavano nella mia collezione. Da una parte avrei voluto preparare le uova per la mia collezione, dall'altra, invece, mi rincresceva assai scacciare questo simpatico piccolo uccello. Nel mio animo si svolgeva una vera lotta. Per fortuna mi venne un'idea salvatrice. Scambiai le uova della piccola capinera (*Sylvia curruca* L.) con quattro uova di laniere (*Lanius collurio* L.) ed attesi lo sviluppo degli avvenimenti. Il buon tutore si collocò sopra le uova, covandone tre, (una cadde fuori dal nido) ed allevò due pulcini. Le uova del laniere (*Lanius collurio* L.) eran coperte di macchie rosse e tre volte più grandi di quelle della piccola capinera (*Sylvia curruca* L.). Quindi non ho scacciato il simpatico uccello »dli-dli-dli«, anzi lo sento intorno alla casa anche quest'anno. Sono curioso se coveranno nuovamente qui, ma questa volta li lascerò in pace.

LA FAUVETTE (*SYLVIA CURRUCA* L.) NE COUVE PAS SEULEMENT LES OEUFs DU COUCOU (*CUCULUS CANORUS* L.)

PAR EDOUARD AGÁRDI A PÜSPÖKSZENTERZSÉBET

Le 10 juin 1927 je trouvai dans la haie vive de ma cour sur un rosier le nid de la *Sylvia curruca* L., contenant cinq oeufs. Justement il manquait à ma collection l'oeuf de cet oiseau. J'aurais bien voulu d'une part préparer les oeufs pour ma collection, mais d'autre part je regrettais de chasser ce gentil petit oiseau. Un véritable combat se livra dans mon

âme. Par bonheur il me vint une idée: j'échangeai les oeufs de la Sylvia curruca L. contre 4 oeufs de Lanius collurio L. et ensuite j'attendais se qui passerait. Le bon tuteur s'assit sur les oeufs et couva de 4 oeufs trois seulement (l'un étant tombé du nid), et éleva deux petits. Les oeufs de Lanus collurio L. étaient poin-

tillés de rouge, à peu près trois fois si grands que ceux de la Sylvia curruca L. Je ne chassai donc pas ces aimables oiseaux, les ai même entendu chanter, cette année, autour de la maison. Je suis maintenant curieux de savoir s'ils couvent ici de nouveau? Mais maintenant, je ne veux pas leur faire de mal.

HIREK

A »MOSZ« gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszternek, díszelnökének, ismételten köszönetet mond azon áldozatkészségért, amellyel lehetővé tette, hogy ügyvezető alelnöke, dr. Nagy Jenő útján lapját, a »Kócsag«-ot, az Internationalis Madárvédelmi Committee konferenciáján Genfben bemutatta. Egyedül e ténynek köszönhető, hogy lapunk számára egymásután érkeznek a világ minden tájáról neves ornithológusok értékes közleményei.

* * *

Mayer János magyar királyi földművelésügyi minisztert a »MOSZ« egyhangúlag dísztagjává választotta örökké el nem évülő érdemeiért a Magyar Ornithológia terén. Az elnökség remekbe készült díszoklevelet nyújtott át ez alkalommal a miniszternek.

* * *

Csörgey Titus, a Magyar Királyi Madártani Intézet kiváló igazgatója, mint örömmel jelentjük, szerkesztőségünkbe mint »főmunkatárs« belépett.

* * *

A külföldnek a magyar Ornithológia iránti érdeklődése erősen fokozódik. Az utóbbi időben vendégeink voltak Major W. M. Congrève, T. A. Coward, Colonel Madoc (Anglia) és J. Houwing (Java).

* * *

A »Kócsag« szerkesztősége szomorú szívvel újból lélekharangot kongat: hisz a magyar vadász-ornithológiának újból gyásza van. Alig adtuk át felejthetetlen Bársony Istvánunk haló porát az anyaföldnek, máris temetünk: Kékesy László nyugalmazott városi főpénztáros Székesfehérvárott, a »MOSZ«-nak megalakulásától fogva ügybuzgó választmányi tagja, a kiváló vadász-ornithológus és szakíró — ki már-már Bársony István örökébe lépett volna — ötvenéves

javakorában elhagyott minket; itthagya árván a vadász-ornithológus irodalmat, amelynek hivatott lett volna még sok babért szerezni. Emléke örökké élni fog a magyar vadász-ornithológusok között.

* * *

A »MOSZ« elnöksége a hárshegyi cserkészparkban a parancsnokság kérésére a cserkészcsapatoknak és tiszti táboroknak ismételt előadást tartott a madárvédelemről.

* * *

Bund Károly miniszteri tanácsos, a vallás- és közalapítványi erdők vezetője, a »MOSZ« alelnöke közli, hogy Sanct Lambrechtben (Styriában), a híres Bencés kolostorban nagyon értékes, mintegy 1400 darabot kitevő madárgyűjteményt talált, amelyben főleg a vízi madárvilág van képviselve. E ritka gyűjtemény a Klagenfurt—unzmarki madárvonulási vonalról származik, melyet egy, a Bencésrendhez tartozó plébános gyűjtött össze.

* * *

A »MOSZ« elnökségét felkérte a Szombathelyi Országos Mezőgazdasági és Ipari kiállítás vezetősége, hogy a szeptember hóban rendezendő kiállításon a madárvédelmi csoportot szervezze meg. Elnökségünk a »MOSZ« szombathelyi körzetének vezetőjét, Fromm Géza törvényszéki tanácselnököt, a madárvédelem régi és kiváló protektorát bízta meg a madárvédelmi csoport szervezésével, kérve, hogy ez alkalommal a magyar madárvédelmet lehetőleg a kiállítás anyaga széttagolása nélkül mutassa be: dokumentálva, hogy ha a Magyar Madárvédelemről van szó, úgy Magyarország összes ornithológusa egy táborba tömörül: Herman Ottó nagy szellemében.

* * *

A »MOSZ« vezetősége kedves kötelességét teljesíti, amikor lapja hasábjain Rimler Pál hercegi erdőigazgató, a »MOSZ« kapuvári körzete vezetőjének, Breuer György bánya-t., a »MOSZ« soproni körzete vezetőjének, Hegymeghy Dezső múzeumi ornithológus, a »MOSZ« győri körzete vezetőjének, Radetzky Dezső múzeumi ornithológus, a »MOSZ« székesfehérvári körzete vezetőjének, Réz Endre erdőmérnök, a »MOSZ« diósjenői körzete vezetőjének, a szombathelyi kiállítás madárvédelmi csoportja körül kifejtett nagy ügybuzgóságukért hálóját fejezi ki.

* * *

A magyar királyi Belügyminiszter a »MOSZ« alapszabályait folyó évi július hó 28-án jóváhagyta. E miniszteri jóváhagyást a földművelésügyi minisztériumban egy értekezlet előzte meg, amelyben a »MOSZ« elnöke kérte, miszerint enge-

délyeztessék, hogy a mindenkori Madártani Intézet igazgatója hivatalánál fogva a »MOSZ« társelnöke legyen. A »MOSZ« elnökének ebbeli kérését a magas minisztérium magáévá tette és így az alapszabályokban ez a pont is jóváhagyott.

* * *

T. Gilbert Pearson, az »Audubon Társaságok Nemzeti Szövetsége«-nek és a »Nemzetközi Madárvédelmi Bizottság«-nak elnöke, az egész világon a madárvédelemnek elismert és nagyrabecsült legnagyobb propagálója és organizátora, arcképét és üdvözlétét küldte a »Kócsag«-nak. Legmélyebb sajnálatunkra e nagy megtiszteltetés éppen akkor érkezett, amikor a »Kócsag« nyári száma már lezárattott s így T. Gilbert Pearson arcképe és megtisztelő sorai már csak az őszi számban találhatnak megfelelő díszes helyet. Nagy Jenő dr. ü. v. alelnökünk, ki személyes barátja, fogja az őszi számban T. G. Pearsonnak érdemeit kellőképpen méltatni.

T. Gilbert Pearson, the highly respected President of »the National Association of Audubon Societies« and the International Committee for Bird Protection, recognized as the greatest existing advocate and organizer of bird protection has sent his photograph and greetings to the »Kócsag«. To our great regret the summer number of the »Kócsag« was already completed when this great distinction has reached us and thus T. Gilbert Pearson's photograph and kind words can be published in a form worthy of him in the autumn number only. Dr. Eugene Nagy, a personal friend of Mr. Pearson will give at the same time full account of Mr. Pearson's exceptional merits.

